

KONINKLIJKE HANDBOOGGILDE

SINT-SEBASTIAAN

MERENDREE

1717-2017

JAN LUYSSAERT

KONINKLIJKE HANDBOOGGILDE SINT-SEBASTIAAN MERENDREE 1717-2017¹

Woord vooraf

Voor dit artikel volg ik in grote lijnen de studie die Roger Moelaert² op Sint-Hubertusdag 1964 afsloot en die pas in 1979 werd gepubliceerd. Moelaert kon toen nog beschikken over geschreven bronnen die inmiddels verloren zijn gegaan en tevens heeft hij oudere getuigen kunnen ondervragen. Sinds 1964 zijn 53 jaar verlopen, de meeste getuigen zijn overleden. Juist daarom is deze studie van Moelaert van zo'n groot belang en put ik heel veel gegevens en details uit zijn werk.

Inleiding

Schuttersgilden in Vlaanderen³

De schuttersgilden behoren tot de vroegste verenigingen in stad en dorp. Het woord gilde betekent 'vereniging van mensen die eenzelfde doel nastreven'.

Een gilde is geen maatschappij, want een gilde heeft naast het sportieve ook een religieuze en sociale betekenis.

De oudste gilden duiken op in de steden. De kooplieden waren verplicht zich in onzekere tijden te bewapenen om hun stad en hun bezit te verdedigen. Enkel de rijke poorters konden het zich veroorloven zich een kostelijke voetboog aan te schaffen. Toen ook de ambachtslieden meer en meer inspraak kregen in het bestuur van de stad, kozen zij een handboog, een wapen dat binnen hun financiële mogelijkheden lag. Wanneer de handbooggilden ontstonden, kan niet met zekerheid vastgesteld worden, want de officiële stichting met het optekenen van de statuten en het reglement mag niet noodzakelijkerwijze als de stichtingsdatum beschouwd worden.

De gilden op het platteland werden gevormd door dorpsbewoners, landbouwers en ambachtslieden; ze werden geleid door de plaatselijke heer. Het is

¹ Mijn speciale dank gaat naar Dirk Steyaert die samen met mij de tekst kritisch heeft doorgenomen en het hoofdstuk over de recente geschiedenis van de gilde heeft bijgestuurd.

² R. E. Moelaert, *De Koninklijke Handboogmaatschappij Sint Sebastiaan te Merendree*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 30 (1979). Handschrift afgesloten in 1964 (zie p. 68). (verder afgekort: R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*)

³ E. Van Autenboer, *De eigenheid van de gilden*, in *Ons Heem*, jg. 48 (1994), afl. 2, p. 53 -59.

niet zeker dat deze plattelandsgilden een militaire oorsprong hebben gekend.

Een aantal van onze huidige gilden dateren van in de middeleeuwen waar zij als religieuze broederschappen in het leven geroepen waren. Stilaan zochten de confraters hun heil in wereldse activiteiten, maar toch bleven religieuze praktijken het leven van de gildebroeders bepalen. De religieuze oorsprong van sommige gilden wordt ook verraden door de aanwezigheid van gildezusters.

Verplichtingen die voortspuiten uit de nauwe banden met de kerk waren o.m. mee opstappen in processies. Gildebroeders die zich aan deze religieuze uitingen onttrokken, werden met een boete bedacht.

Een gilde stelde zich onder de bescherming van een heilige; meestal was dit Sint-Sebastiaan.

Elk jaar werd het patroonsfeest gevierd en dit duurde meer dan een dag. De eerste dag was er een gezongen mis voor het welzijn van de gildeleden. Daarna de algemene vergadering waarop de rekeningen werden voorgelegd. Aan tafel en met kaarten en dansen werd die dag afgesloten.

De tweede dag woonden de broeders en zusters een mis bij voor de overledenen. In sommige gilden was de derde de 'Dag van de gildezusters'.

Bij het overlijden van een lid van de gilde waren alle gildebroeders op straf van boete verplicht de afgestorvene ten grave te begeleiden. Sommige gilden lieten na de uitvaart nog een speciale requiemmis opdragen. Gildezusters waren welkom op grote feesten en in sommige gilden schoten zij zelfs om prijs.

Wekelijkse schietoefeningen en wedstrijden onder de leden, ook van andere gilden behoren tot het programma van de schutters.

DE OUDE SINT-SEBASTIAANSFILDE (1717-1793)

STICHTING VAN DE FILDE IN 1717

Wapenschild links van Willem Le Poyvre: van keel met schuinkruis van goud beladen met vijf mereltjes van azuur, de bovenste afgewend.

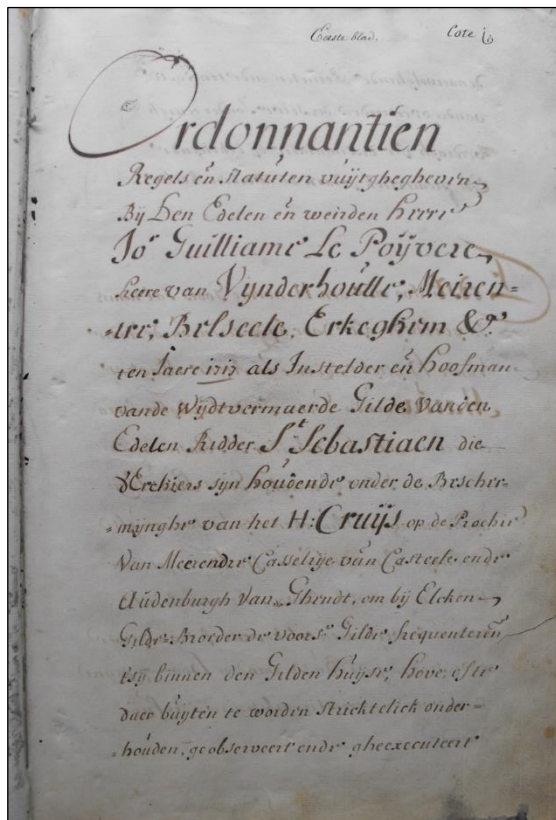
Wapenschild rechts van Isabella Theresia Wauters: van goud met keper van keel beladen met vijf lelies van zilver, en vergezeld van drie klapwiekende papegaaien van sinopel, gebekt en gepoot van keel, de bovenste afgewend. Deze opgehangen schilden zijn begeleid van een voor drie kwart gedraaide tornooihelm (drie traliën) getooid met een burggravenkroon (Oudenaarde) en voorzien van dekkleden van keel gevoerd van goud.

Als helmteken fungeert een uitkomende zwaan van azuur gebekt van keel.

Twee hazewinden van zilver, gehalsband van azuur afgewisseld en afgeboord van keel doen dienst als schildhouders, het geheel op een grasmat.

Als devies droeg deze heer 'Poyvre me comfort'

(R. Moelaert, Sin-Sebastiaan..., p. 11)

Eerste bladzijde uit het gildeboek van 1717.

Op 5 februari 1717 stichtte Willem (Guillaume) Le Poyvre⁴ een handboog-gilde onder de bescherming van Sint-Sebastiaan en onder de aanroeping van het Heilig Kruis.

Guillaume Le Poyvre, †28 januari 1736, heer van Vinderhoute en Merendree, was gehuwd met Isabelle Therese Wouters (°15 juni 1685 - †Vinderhoute 27 oktober 1756), dame van Vinderhoute en laatste rechtstreekse erfgename van de familie Wouters.

⁴ In sommige bronnen wordt ook Le Poijvre geschreven. Voor alle familienamen in dit artikel houden we ons aan de meest courante schrijfwijze.

Was dit de eerste gilde?

In de inleiding tot de *Ordonnantien Regels en(de) statuten vuytghegeheven Bij Den Edelen en(de) weerden heere Jor Guillaume Le Poijvere, heere van Vyn-derhoutte, Meirentre, Belseele, Erkeghem & ten Jaere 1717* is er sprake van de **wijdvermaerde** Gilde vanden Edelen Ridder St Sebastiaen onder de Beschermijnghe van het H: Cruijs op de Prochie van Meerendree.

Als deze gilde in haar stichtingsjaar 1717 al wijdvermaerd was, moet ze al een tijd hebben bestaan. Wellicht knoopt de heer van Vinderhoutte en Merendree Guillaume Le Poyvre bij de stichting van de gilde in 1717 aan bij een traditie van een ten onder gegane gilde in Merendree.

Bovendien schrijft François Gyselinck⁵ in zijn *Notice historique sur la commune de Meerendré*⁶: “Dans cette commune existe une société de St-Sebastien dont les statuts ont été renouvelés par son seigneur Guillaume le Poyvre, le 18 février 1717”. Deze François Gyselinck was in 1822 assessor van Merendree, later gemeentesecretaris en griffier van de gilde en heeft het dus duidelijk over *hernieuwde statuten*, wat erop wijst dat Guillaume Le Poyvre een bestaande gilde nieuw leven heeft ingeblazen.

Ik volg de zienswijze van Autenboer⁷ dat de officiële stichting met het optekenen van de statuten en van het reglement niet noodzakelijkerwijze als de stichtingsdatum mag beschouwd worden. Mijn veronderstelling wordt nog versterkt door het feit dat de gilde onder de bescherming stond van het H. Kruis.

Broederschap van het H. Kruis

Broederschappen zijn godsdienstige verenigingen door de kerkelijke overheid zelf opgericht met een dubbel doel: naast de beoefening van bijzondere devoties, in Merendree tot het H. Kruis, hebben ze als hoofddoel de bevordering van de publieke eredienst in h. missen, processies, enz.

De broederschap van het H. Kruis werd in Merendree voor het eerst vermeld in 1661⁸ en is waarschijnlijk opgericht onder pastoor Petrus Schellenus, ook

⁵ In sommige documenten wordt zijn naam ook Gyselynck gespeld.

⁶ Zie google books

<https://books.google.be/books?id=V2pDAAAACAAJ&pg=PA24&dq=sebastian+meerendre&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwjmgc3perUAhVNI-IAKHZ1dDdQQ6AEIJTAA#v=onepage&q=sebastian%20meerendre&f=false>.

⁷ E. Van Autenboer, De eigenheid van de gilden, in *Ons Heem*, jg. 48 (1994), afl. 2, p. 55.

⁸ K. Bergé, Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1611-1762), in *K.O.K Deinze*, jg. 48 (1981), p. 98-100.

Schellens of Swallens genoemd. Hij was pastoor van Merendree van 1647 tot 1664⁹. Op 13 januari 1663 werd door paus Alexander VII een pauselijke brief opgesteld waarin hij aan de leden van de broederschap bepaalde aflaten verleende¹⁰. Het bestaan van een bloeiende broederschap van het H. Kruis kan een reden zijn waarom de heer van Merendree en Vinderhoute de schuttersgilde in Merendree heeft opgericht en niet bijv. in zijn woonplaats Vinderhoute. Het is dus goed mogelijk dat de Merendreese schuttersgilde is ontstaan uit de broederschap van het H. Kruis.

Volgens Moelaert¹¹ stond zuidelijk aan de transeptgevel van de kerk een aanbouw die waarschijnlijk een kapel van het H. Kruis is geweest. We weten dat de schutters gebruik maakten van die kapelanie van het H. Kruis. Dit altaar was met kostelijk zilverwerk versierd, waaronder de reliekhouders van het H. Kruis en de kandelaars van de hand van Augustin Segaert, die in 1718 ook de breuk van de schutters vervaardigde. In die kapel had de gilde haar Kapelmeesters of Heilig Kruismeesters. Op 14 maart 1717¹² werd een van die H. Kruismeesters lid van de gilde: *Jan de Voghelaere fs Jans houdt schepen(en) ende martschipper (...) als Capellemeester ende heijligh Cruijs meester*.

Voor de religieuze oorsprong en het religieuze karakter van de gilde pleit ook het lidmaatschap van twee geestelijke vrouwen: Susanne Dobbelaere fa Maerten, *geestelijcke dochter*¹³ die op 15 maart 1717 haar doodschuld ondertekent¹⁴ en zuster Ursula de Meester *Religieuse van het horder van ste augustinus geseijt de Castiaenne boome(n)* in Brugge¹⁵ die op 30 januari

⁹ F. Michem, De pastoors van het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 4 (1973), afl. 3, p. 134-148.

¹⁰ R. Moelaert, De bul van Alexander VII uit het kerkarchief te Merendree en de broederschap van het heilig Kruis, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 33 (1982).

¹¹ R. Moelaert, De bul van Alexander VII uit het kerkarchief te Merendree en de broederschap van het heilig Kruis, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 33 (1982).

¹² *Ordonnantien regels ende statuten uijtghhegheven bij den edelen ende weerden heere Jo.s Guilliame Le Poijvere. Actum 5 februari 1717, f. 37* (verder afgekort: *Ordonnantien regels ende statuten*).

¹³ Geestelijke dochters zijn ongehuwde vrouwen of weduwen die zich voorgenomen hadden een godvruchtig leven te leiden; ze leefden niet in communiteit, legden geen geloften af en droegen geen habijt. Zie A. Martens, Geestelijke dochters in het Oude Hansbeke, in *De Levensboom*, jg. 21 (2008), nr. 3, p. 69-81.

¹⁴ *Ordonnantien regels ende statuten ...*, f. 41.

¹⁵ In het kloosterembleem van de huidige Zwartzusters van Bethel o.s.a. staat o.m. een kastanjeboom, verwijzend naar de laatmiddeleeuwse benaming van het hoofdklooster in Brugge <http://www.zwartzusters-bethel-brugge.be>

1718 lid werd van de gilde¹⁶. Het valt nauwelijks aan te nemen dat deze beide vrouwen aan boogschietingen hebben deelgenomen, laat staan hiervoor van Brugge naar Merendree kwamen.

Het is mogelijk dat de gilde vanaf haar stichting een proost had. Dit kunnen de onderpastoors van Merendree zijn geweest, die tevens gildebroeders waren.

Wie waren de eerste leden in 1717?

Op 5 februari 1717, de stichtingsdag van de gilde, traden in de eerste plaats de stichter zelf Guillaume (Willem) Le Poyvre en zijn echtgenote Isabelle Therese Wouters toe tot de gilde. Een eerste groep leden wordt gevormd door verwanten en persoonlijke kennissen van de hoofdmán. Daaronder vinden we enkele adellijke dames en heren uit de families Wouters, de Vooght, Alegambe, Le Poyvre en van Caloen,

De eerste echte Merendreenaar was pastoor Georgius Reghelbrugghe, gevolgd door zijn ambtsgenoten Rochus Van der Stelt, pastoor van Landegem en Adrianus Neirincx, pastoor te Nevele; beiden waren kanunnik van de ord. Praem. te Drongen. Hun onderpastoors volgden: Joannes Baptista Antheunis *vicepastor* in Merendree en Martinus De Clercq, *vicepastor* in Landegem. Wereldlijke gezagsdragers mochten niet ontbreken: Jacques De Broux, baljuw van Vinderhoute en Merendree; Wieme, griffier en een andere Wieme, procureur van de *prochien* Vinderhoute en Merendree. De volgende is dan Pieter De Cuijper, *Burghemeester der Prochie ende heerlicheide van meerendre* en zijn *huijsvrouw* Marie Moerman. Ook de *audt Burghemeester Jooris Maennaut*, de *aut schepenen* Joannes Maenhaut en schepenen Jan van Vooren worden lid. Deze laatste kan niet schrijven en tekent de akte met een *meercq* (merkteken), de akte zelf is geschreven door *M. Cocquijt*, griffier. Jacobus Harens (hij zelf schrijft *Arents*) ontvanger van Merendree en zijn echtgenote Anne Marie Vander Plaetse (zij ondertekent als *verplaetse*) ontbreken niet onder de prominenten van het dorp. Lieven Goethals, kerkbaljuw treedt toe op 15 februari 1717. In dit stichtingsjaar worden nog lid: Mattheus Cocquyt fs Joos, koster en schoolmeester en diens vader Joos Cocquyt, oud-koster.

Een opvallende gildebroeder is heer en meester Judocus van Landeghem *Licentiaet Inde medecijnen* en burgemeester van het Land en de Roede der baronie Nevele die op 28 februari zijn toetredingsakte ondertekent.

¹⁶ *Ordonnantien regels ende statuten ...*, f. 76.

Voor zover hun beroep wordt vermeld, tellen we onder de eerste gildeleden volgende ambachtslui: Lieven Grijp, *camslagher*¹⁷; Jan De Vogelaere fs Joos, mulder; Lauwereins De Booser, timmerman en *geswoore(n) prijer*; Pieter Braet fs Geeraert, *tavernier* in Hansbeke en Carel De Meijer, *woonachtigh in de Croone*¹⁸ tot Landegem.

Alleen al in het stichtingsjaar 1717 ondertekenden 226 leden hun doodschuld, onder wie 63 vrouwen. Die vrouwen zijn meestal de echtgenotes of dochters van mannelijke leden. Of deze vrouwen ook daadwerkelijk de boog gehanteerd hebben, is nergens in de annalen van de gilde vermeld. Ze traden in de eerste plaats toe tot de gilde omwille van godsdienstige inhoud en allicht ook uit genegenheid.

Tussen 1717 en de Franse Revolutie (1795) vertegenwoordigde de adel 3,75 % van de leden; de geestelijkheid 8 %; en de vrouwen 20,76 %. Slechts 40 % van de leden woonden ter plaatse¹⁹.

ORGANISATIE VAN DE GILDE IN 1717

Samenstelling van de eed of bestuur²⁰

Het bestuur, ook eed genoemd, bestaat uit twaalf gildebroeders: de baljuw, de deken, twee ouderlingen en acht zorgers *ofte proviseerders*. De hoofdman en koning stonden boven hen en de griffier is in deze groep van twaalf inbegrepen.

De eed wordt ten minste om de twee jaar vernieuwd op tussenkomst of interventie van de heer of vrouw van de gemeente. Daarvoor worden door de *cnape* (zie hierna) alle gildebroeders ten minste acht dagen op voorhand gedagvaard.

Wanneer de nieuwe eed is samengesteld, noteert de griffier hun namen in een register en leest ze ook in de vergadering *hogerluydt* af. En tijdens het aflezen mag niemand spreken of *ramour* maken, op straffe van boete. De koning (zie hierna), deken of baljuw hebben de macht om de eed samen te roepen.²¹

¹⁷ *Camslager*: vervaardiger van weverskammen.

¹⁸ Herberg De Croone bestond reeds in 1641, zie J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem*, Sint-Denijs-Westrem/Poesele, 2009, p. 213.

¹⁹ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 66.

²⁰ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 69-77.

²¹ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 56-66.

Gildefuncties

Hoofdman of hoofdvrouw

Guillaume Le Poyvre, heer van de heerlijkheid Vinderhoute-Merendree, was de stichter en eerste hoofdman van de gilde. Na zijn overlijden op 28 januari 1736 nam zijn echtgenote douairière²² Isabella Theresia Wouters die functie over tot aan haar dood op 25 oktober 1756. De nieuwe hoofdman werd nu graaf Carnin van Staden, gehuwd met Carolina Jeanne Le Poyvre, de enige nog levende dochter van Guillaume Le Poyvre en Isabella Theresia Wouters.

Stadhouder

Omdat de heer van Vinderhoute-Merendree vaak afwezig was, had hij als plaatsvervanger of stadhouder Pieter de Cuijper. Pieter De Cuijper was burgemeester van de *Prochie ende heerlichede van meerendre* en trad toe tot de gilde op 7 februari 1717²³. Hij ondertekent op 16 maart 1717²⁴ voor het eerst mede een toetredingsakte.

Deken

Hij was de tweede in waardigheid en legde samen met de overige leden van het bestuur zijn eed af in handen van de hoofdman. Deze beëdigden werden spottend de *boete-eed* genoemd omdat zij de boeten vastlegden. Eerste deken was Jooris Maenaut. Hij werd lid van de gilde op 7 februari 1717 als *audt Burghemeester der Prochie ende heerlichede* van Merendree en ondertekent als deken op 15 maart 1717 de toetredingsakte van *frater Judocus Coppeleu, eeremijt tot meerentree*²⁵.

Proviseerders

Stilaan werd de benaming proviseerder vervangen door 'bestuurslid' of commissaris.

Baljuw

De gildebalkjuw had een soort van politiemacht en zorgde voor de correcte toepassing van het reglement. Wie zich niet aan de regels hield, moest in de *busse vanden hove* een vastgelegde boete betalen. Vanaf 1752 droeg hij bij

²² Douairière is een in onbruik rakende titel voor een weduwe van adel.

²³ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 5.

²⁴ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 43.

²⁵ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 43.

plechtigheden en feestelijke optochten een ebbenhouten baljuwstok waaraan een zilveren koningsvogel was vastgemaakt. Bij afwezigheid van de hoofdman, deken en koning zat de baljuw de zittingen voor.

Griffier

Het ambt van griffier werd meestal waargenomen door de koster-schoolmeester. Mattheus Cocquyt fs. Joos, *coster ende schoolmeestere der Prochie van meerendre* werd lid van de gilde op 7 februari 1717²⁶; hij ondertekent als griffier voor het eerst op 8 februari 1717 een akte²⁷.

Ontvanger

Werd ook *tresorier* genoemd.

Tamboer

In 1753 had de gilde een trommelaar; bij plechtige gelegenheden trekken de gildeleden met *slaende tromel* (sic), *vliegende vendel ende gespannen bogen* door het dorp.²⁸

Cornette of standaarddrager

Bij zijn toetreden tot de gilde op 27 februari 1717 schonk Jan de Baets fs Pieters aan de gilde een som van achttien ponden voor *eene(n) tref-felycke(n) standaert tot v(er)cierijnghe van(den) sel(ven) gilde*²⁹. Op 25 september 1735 wordt Joannes de Voghelaere fs Philips lid van de gilde *ende presenteert dienst te doene als cornette*³⁰. Enkele jaren later op 8 juli 1742 wordt Carel de Cuyper *aenveirt als Cornette*³¹. De laatste geattesteerde *cornette* is Pieter Andries Willems die op 26 september 1785 mede een akte ondertekent³².

Knape

Op vraag van de koning en de eed moet de *cnape* veertien dagen voor de vergaderingen alle gildebroeders uitnodigen³³. Dit gebeurde aanvankelijk

²⁶ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 8.

²⁷ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 9.

²⁸ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 75.

²⁹ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 20.

³⁰ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 167.

³¹ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 174.

³² *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 293.

³³ *Ordonnantien regels ende statuten...*, artikel 18.

ten huize, per *billiette* (brief)³⁴, later ook bij middel van *insertie* (aankondiging) in de *gazette*³⁵.

Ook moet de *knappe*, samen met andere dienaars van de gilde, alle scheuten die om prijs geschoten worden nauwkeurig meten en door de griffier laten optekenen en hij moet het aantal scheuten afroepen³⁶. In 1717 was Judocus Copeleu de eerste knappe³⁷.

Vaandrig (Vinderick)

Reeds bij de stichting had de gilde een vaandeldrager en dus ook een vaandel. Op 19 maart 1717 ondertekent Pieter Bruneel *als vindreck* de toetredingsakte van Joanne van Vooren die zelf niet kan schrijven en onder de akte een *merck* tekent.³⁸ Pieter van de Vivere fs. Pieter werd tot vaandrig benoemd op 8 juli 1742.

HOE WERD MEN GILDEBROEDER?

Doodschuld

Om gildebroeder te worden moet de kandidaat in een register zijn toetredingsakte ondertekenen, ten minste een *halfve pistole*³⁹ *dootschult* erkennen in speciën *ten profijte* van de gilde en een eed afleggen, dit alles in aanwezigheid van drie gildebroeders die zelf mede ondertekenen. Doodschuld is een bedrag om de gildeonkosten te dekken voor het opdragen van een requiemmis bij het overlijden van een confrater. Het was ook de gewoonte dat in de doodschuld een bedrag was voorzien als *'taire'*⁴⁰ voor de gildeleden die aanwezig zijn in de requiemmis.

³⁴ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 72, artikel XVII.

³⁵ *Register van resolutiën*. Begonnen op 14 november 1824, f 22v. (Verder afgekort: *Register van resolutiën*).

³⁶ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 73.

³⁷ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 62.

³⁸ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 44.

³⁹ *Pistole*: oude benaming voor verschillende buitenlandse gouden munten, inzonderheid voor de Spaanse kroon en de Franse louis d'or en later ook voor andere dergelijke goudstukken (WNT).

⁴⁰ *Tere*: uitgaven voor eten en drinken.

Infaeme of eerloze personen kunnen niet als gildebroeder aanvaard worden. En mocht iemand als gildebroeder eerloos worden, dan wordt door de griffier zijn naam uit het register geschrapt en in de marge wordt de reden van zijn ontslag vermeld.

Enkele opmerkelijke doodschuldverklaringen

Een zekere Vander Meersch belooft in januari 1718 bij zijn toetreding:

*Vijf rijckx daelers als ick sterven
sal deez gild van mij beerfven
mits sij met een droeve stem
doet een mis van requiem*

En hij voegt er nog aan toe:
*en twee guldens naer het sijncken
om de gilde broers te drijncken*

Op 9 juli 1718 bezegelde een zekere R. Siboons zijn toetreding met dit rijmpje⁴¹:

*Om dees Gilde te vermeerden
sal ick een pistoole vereeren
wordende nu soo oock een
van de Broeders in 't gemeen
Mits men naer mijn overlijden
om mijn ziel te verblijden
singe Met devote stem
Eene miss' van Requiem*

Veel was er niet na zijn dood te verblijden want in de marge schreef de griffier naast het kruisje dat het overlijden aanduidt *insolvent*.

Een gildebroeder verwoordt in 1718 zijn doodschuld in een Frans rijmpje⁴²:

*Je vous promet qu'avant ma mort
Affin d'arriver en bon Port
D'avoir l'honneur d'estre Confrère
De participer aux Prières
Quand vous voudrez de faire bon*

⁴¹ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 83.

⁴² *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 79.

*La somme de dix Patagons*⁴³

In april 1720 vinden we nog een Franstalig rijmpje waarin de doodschuld wordt bekend, echter is de naam van de gildebroeder of zuster niet vermeld. We geven ze hier weer in vrije Nederlandse vertaling⁴⁴:

*Neem deze drie daalders
Die mij werden gegeven
En die vanaf nu
Van u zullen zijn, zoals ik verklaar:
Als u de mis niet vergeet.
En nog een daalder om uit geven
Als u de mis bijwoont met de beste bedoelingen.*

*Ik voel me verplicht
In wat ik zal geven
Mijn echtgenoot te volgen.
Ik geef één daalder
Die u, eervolle gezellin,
Kunt uitgeven
Voor hen die mijn mis zullen bijwonen,
Voor de vloeistoffen uit de ton.
Julie aan het genieten
Ik in mijn graf.*

Op 24 augustus 1722 ondertekent een zekere C. Pressin met een versje zijn/haar doodschuld en geeft een deel ervan aan de gilde en een deel aan de confraters om na de requiemmis in de gildehof op zijn kosten te drinken *als Jesuwieten Paters*:

*Voor Doodtschult Jonne Ick milde
Sesthien schellyn(ghen) aen dese Gilde,
Die binnen Meerendre wort gheviert
en door den heere hoofman wel Bestiert*

⁴³ Dit versje is ook opgenomen in F. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, deel 5 Merendree*, Gent, 1864-1870, p. 28.

⁴⁴ Met dank aan Chantal Delmotte.

*En vier schellyn(ghen) ghelt voor de confraters
Op dat sij drijncke(n) als Jesuwieten Paters*

Eten en drinken, kortom *taire*, behoorden tot het schuttersleven; het hoeft dan niet te verbazen dat sommige leden in hun doodschuld een gift in natura voorzagen.

Zo gunt op 18 juli 1723 Lenaert Van Haverbeke, hovenier op het kasteel van Vinderhoute, aan de gildebroeders die aanwezig zullen zijn in de mis *ee(n) pistole⁴⁵ in specie bove(n) ee(n) tonne bier om te drincke(n), e(nde) alsoo de siele vande(n) onderschreve(n) te gedincke(n)*.

En zelfs de adellijke *Francisca Josepha vander Dylft vrouwe van Wichelen* enz. schreef op 25 september 1724 eigenhandig naast haar handtekening onder haar toetredingsakte: *ende voorde gulde broeders die suilen (sic) offeren in de siele misse drij tonen (sic) dobel (sic) bier*.

Na het overlijden van Theobaldus Godleret kwamen de gildebroeders van een kale reis thuis. Deze kanunnik van de ord. Praem. in de abdij van Drongen en onderpastoor van Landegem beloofde bij zijn opname in de gilde op 20 juni 1718 o.m. *een tonne bier te v(er)teir(en) by de gonnen geoffert ende present geweest synde inde misse*. Hij overleed in 1755 maar na de mis heeft de prelaat van Drongen *in plaetse van de tonne bier* aan de armen van Merendree twee zakken brood bedeed.

Philippus Bekaert Meester Waegen maeker ende hostelier Inde Swaene⁴⁶ binnen de Stede van Nevel ende Lievyne Gaelens Syne huysvrouwe beloofden in 1758 dat de mannen van de eed en hun dienaren twee ponden mochten verteren *jnden gemelden huijse de Swaene* op voorwaarde dat ze zouden aanwezig zijn *jnde begrafenis (sic) met brandende flambeeuwen, trommel, vendel e(nde) standaert⁴⁷*.

Sommige nieuwelingen schonken reeds een som geld of een stoep wijn bij hun aanvaarding, maar dit gebruik hield geen verband met de doodschuld. Eén persoon wordt als gildebroeder opgenomen zonder doodschuld te betalen. Judocus Coppeleu leefde als heremiet in Merendree en was zeker

⁴⁵ *Pistole*: oude benaming voor verschillende buitenlandse gouden munten, inzonderheid voor de Spaanse kroon en de Franse louis d'or en later ook voor andere dergelijke goudstukken (WNT).

⁴⁶ A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 2, p. 154, vermeldt deze Philippus Bekaert niet in zijn lijst van herbergiers in de Swaene te Nevele.

⁴⁷ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 224.

reeds op 6 februari 1717, de dag na de stichting van de gilde, op een of andere manier erin betrokken want op die dag ondertekent hij de toetredingsakte van procureur Wieme. Dat deze Copepeleu nog geen toetredingsakte had ondertekend, zou er kunnen op wijzen dat hij al vroeger lid was van een voorloper van de in 1717 gestichte gilde. Pas op 15 maart 1717 treedt hij zelf officieel toe tot de gilde en verklaart o.m. dat de *ed(ell)e(n) heere van vinderhoute e(nde) meerendre (...) als hoofman van ons gilde soo goet is* toe te staan dat hij omwille van *zijn grote verdiensten voor de gilde* (dit kan nog een aanduiding zijn dat hij lid was van een oudere, ter ziele gegane gilde) *sonder dootschult (wordt) ontfanghen*, mits hij verder diensten bewijst aan de gilde. En als wederloon zal hij *Godt bidden voor het welvare(n) van het gilde*. Deze oorkonde is ondertekend door frater Judocus Copepeleu, *Jooris maennaut als deke(n)* en werd op 23 maart 1717 door *Guillaume Le Poijvre* goedgekeurd.

In kerkelijke kringen was deze heremiet Judocus Copepeleu geen onbesproken figuur, want reeds eerder was hij voor de kerkelijke rechtbank gedaagd. Herman Lammens⁴⁸, deken van Deinze en pastoor van Hansbeke, klaagde op 20 maart 1716 broeder Joos Copepeleu, heremiet, wonende te Merendree, aan omdat hij spelen maakte om op Pasen en op andere momenten op te voeren en waarbij jongens en meisjes te pas kwamen, gehuwde en ongehuwde, die op zon- en feestdagen samenkwamen op een hoeve of in een schuur om te oefenen. Zo hield hij die mensen weg uit de kerkelijke diensten, wat niet toegelaten was zonder machtiging van het bisdom.

Op 26 maart 1716 verklaarde Copepeleu voor de kerkelijke rechtbank dat hij die passiespelen gemaakt had voor de ommegang, en dit met toelating van de heer van Merendree en Vinderhoute en zelfs van de pastoor van Merendree.

De uitspraak luidde dat hij de toneelrollen niet mocht uitdelen vooraleer deze door de censor waren goedgekeurd en hij moest de volledige tekst bezorgen aan de rechter en ondertussen de repetities stop zetten.⁴⁹

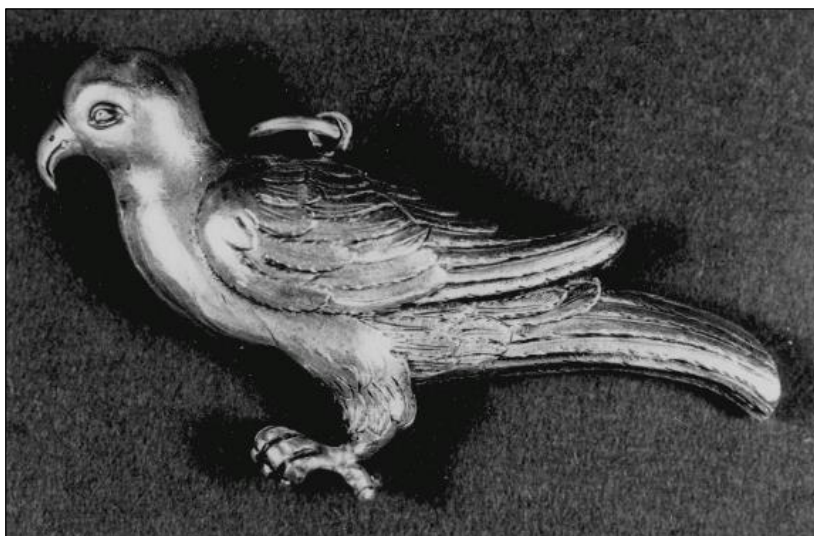
⁴⁸ Over deken Lammens zijn enkel schaarse gegevens bewaard, zie K. Bergé, Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1611-1762), in *K.O.K Deinze*, jg. 48 (1981), p. 46.

⁴⁹ J. De Brouwer, *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795*, Tielt, 1971-1972, p. 83.

BEZITTINGEN VAN DE GILDE

In 1718 bezat de gilde *eene zilvere koninklijke eerteken*, in 1718 door Augustin Segaert zilversmid in Gent gemaakt op kosten van de eerste koning Andries Temmerman. Deze breuk werd het laatst gedragen door Joseph Wyc-kaert, die zich koning geschoten had op 25 augustus 1793 en overleefde de Franse Revolutie niet.

In 1751 heeft de gilde *doen maken eenen zilveren vogel staende op eenen zwarten Ebben stok dienende voor onderscheyd teeken van den Bailliu in alle plechtige omstandigheden*. Deze beide stukken: de breuk en het ereteken van de baljuw waren in 1846 onvreemd en alle inspanningen om ze te ontdekken bleven vruchteloos.⁵⁰

Op 16 januari 1825 schonk de hoofdman Joannes D'huyvetter deze zilveren vogel aan de schutterskoning.

⁵⁰ *Register van resolutiën*. Begonnen op 14 november 1824, f 52v e.v. (Verder afgekort: *Register van resolutiën*).

Op 16 januari 1825 schenkt de hoofdman Joannes D'huyvetter *eenen zilveren vogel dienende tot halscieraed van den koning*⁵¹ (zie verder).

Op de beschrijfschietingen (zie verder) heeft de gilde volgende medailles ontvangen: in Aarsele op 26 augustus 1827 een zilveren eremedaille; op het concours te Gent op 29 juni 1845 een vergulde medaille.⁵²

De gildehof en gildekamer

De gildehof lag juist achter de kerk van Merendree. Hier hielden de gildebroeders en -zusters hun gewone vergaderingen en genoten ze de gilde-maaltijd bij bijzondere gelegenheden. In dit lokaal bewaarden ze het gildearchief. Op de binnenplaats van het gildehof werd op doelen geschoten en omstreeks 1964 waren de relictten van het doelhuisje er nog bewaard. Ook aan de gevel van het gildelokaal zelf waren boogjes te zien waaraan de doelen werden opgehangen, waaruit blijkt dat men bij het schieten steeds heen en weer ging.⁵³

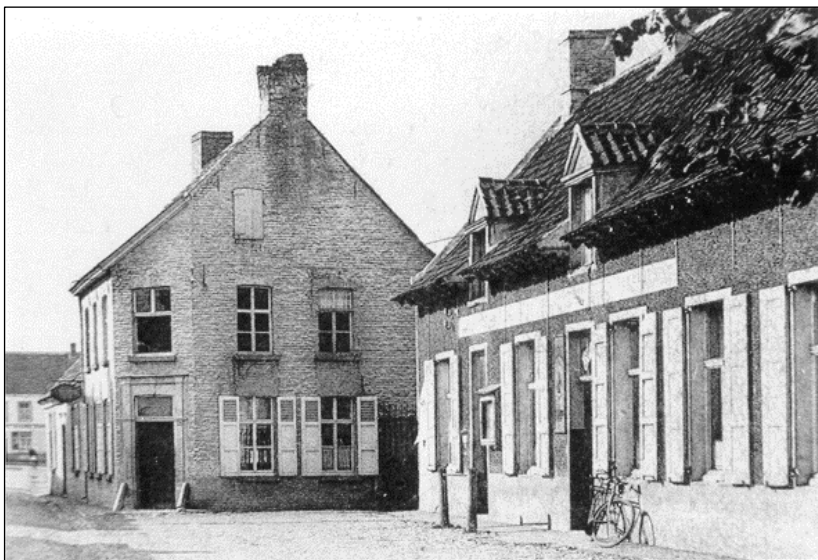

Het dorp omstreeks 1907. Het huis met vlaggenstok vooraan rechts is het gemeentehuis of Wethuys en was tevens Gildenhuys.

⁵¹ *Register van resolutiën...*, f 3r en 53 r.

⁵² *Register van resolutiën...*, f 53r.

⁵³ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 33.

*Rechts op de foto: het gemeentehuis tussen beide wereldoorlogen.
Aan de muur tussen het raam en de deur hangt het kastje waarin
officiële gemeentelijke berichten werden bekend gemaakt.*

De eigenlijke gildekamer lag langs de straatkant en maakte deel uit van een herberg, later ook wethuis van Merendree.

In 1846 schreef de toenmalige gemeentesecretaris Gyselinck, tevens griffier van de gilde het volgende over deze gildekamer⁵⁴: *Hoewel Merendree eigenlijk geen haar toebehorend gemeentehuis bezit, ziet men er toch nog de kamer gebouwd in 1720 door de heer van het dorp voor de zittingen van de wethouders. Verwerkt in de lambriseringen aan de schouw bevindt zich een schilderij de kentekens van de rechterlijke macht voorstellend: hoewel dit geen kunstgewrocht mag genoemd worden, toch verdient het onze aandacht.*

De mooie schouw bleef bewaard; het schilderij is sinds lang verdwenen. In de tegenoverliggende westermuur zat de dubbele ingangsdeur. In de zuidermuur waren vensters aangebracht, terwijl langs het noordelijke muurvlak

⁵⁴ F. Gyselinck, Notice historique sur la commune de Meerendré, in *Messenger des sciences historiques de Belgique*, 1846, p. 279 (vrije vertaling).

wellicht kasten stonden, waarin o.m. het gildearchief werd bewaard; aan deze muur was het plaasteren beeld van Sebastiaan vastgemetseld. Vroeger waren wellicht zilveren pijlen op dit beeld aangebracht. Het beeldje werd er door de gilde kort na 1717 geplaatst. Samen met het gildelokaal werd dit beeld dat vast aan de muur was bevestigd, in 1960 verkocht en in 1967 door de gilde teruggekocht.

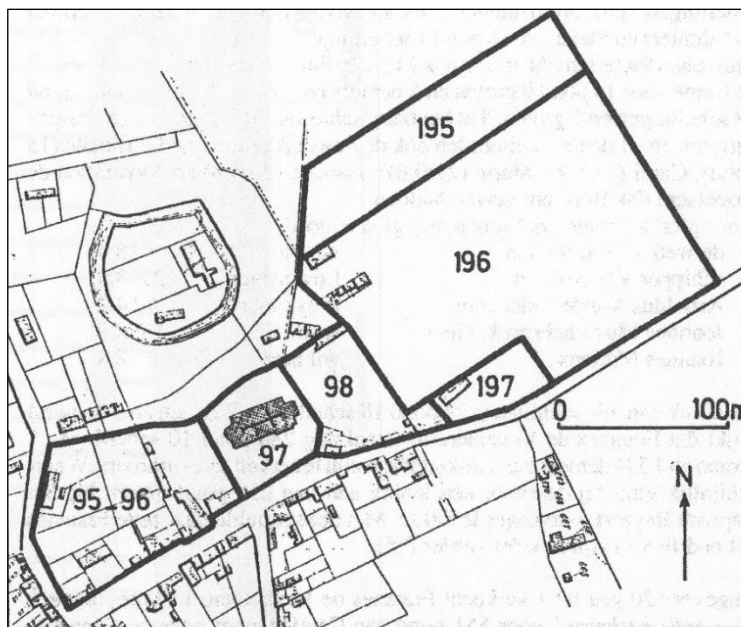

In dit plaasteren beeld van de H. Sebastiaan waren vroeger wellicht zilveren pijlen aangebracht. Het beeldje werd kort na 1717 in het gildelokaal geplaatst.

Een klein schilderijtje (zie kafffoto) van grote waarde smukte verder nog deze oude gildekamer op. Het was wellicht een laat 15^e-eeuws werk van Jan Provoost⁵⁵ en werd wellicht bij een of andere schieting in Brugge gewonnen of misschien was het een geschenk van een hoofdman.⁵⁶ In deze gildekamer vonden de algemene vergaderingen en de vergaderingen van de boete-eed plaats.

Deze gildekamer was in de jaren 1960 omgebouwd tot herberg en de vroegere aanpalende verbruikszaal werd een slagerswinkel. In 1953 werd de hele voorgevel met gele paramentsteen bezet.

Geschiedenis Het Wethuys en Gildenhuys

In 1680 stond op perceel 95-96 een herberg, later Wethuys en Gildenhuys genoemd (Kaart uit L. Neyt, Enkele verdwenen herbergen te Merendree, in Het Land van Nevele, jg. 18 (1987), afl. 4, p. 210).

⁵⁵ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 33 en 53 en https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Provoost

⁵⁶ R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*, p. 53.

In 1680 lag de *hofstede wesende een herberge* ten westen het kerkhof en was eigendom van Loijs van Hecke en op dat ogenblik in gebruik door Pieter Cocquijt. Op 10 oktober 1719 werden een deel van de roerende goederen en de grond van deze herberg door jonkheer Guillaume Le Poyvre in cijns aanvaard van de moeder van Joannes Vander Stricht. De volledige hofstede werd door deze Joannes Vander Stricht verkocht aan Isabelle Theresia Wouters, douairière van Guillaume Le Poyvre. In deze herberg werd vanaf 1720 vierschaar gehouden. Op dat ogenblik en ook nog in 1742⁵⁷ gebruikte Laureijs Andries de hofstede en herberg. Deze Laureijs (Laurentius) Andries, *tavernier In het Wethuijs tot meerendre* wordt op 19 augustus 1742 lid van de gilde en in zijn doodschuld belooft hij o.m. *een halfve tonne goet dobbel bier te vertairen voor de Confreers present geweest ende geoffert hebbende in de misse van requiem*. In 1752 woonde ook in datzelfde *wethuijs* bakker Francies de Smedt, tevens lid van de gilde. Op 8 juni 1760 wordt *Pieter Andries filius Laurs. In het wethuijs tot meerendre* lid van de gilde. Van 1774 tot 1779 wordt het *Wethuijs* uitgebaat door zijn zoon Joannes Andries en vanaf 1783 door Jacques Baillieul.⁵⁸ Deze Jacques Baillieul *Baes tavernier In het Wethuijs deser prochie ende heerlyckhede van meerendre* werd op 5 mei 1783 lid van de schuttersgilde⁵⁹ en op 20 januari 1785 is Jacques Baillieul *hospes*⁶⁰ *in het wethuijs deser prochie*.⁶¹

Caroline Joanne le Poyvre, douairière van Joan Francies Grave de Carnin en Staden gaf op 13 juli 1795 opnieuw in pacht aan Jacobus Baillieul fs Jacobus *een behuysde hofstede met keucken camers stallen ende hovenbuer wesende herberge genaemt het Weth ende gildenhuys met de erve daarmede gaende* voor een termijn van negen jaar. De pacht ging in op 1 mei 1796. Dit pachtcontract van het *Gildenhuys* werd op 24 november 1806 verlengd.⁶² Dit zou er kunnen op wijzen dat de gilde tussen 1795 en 1806 nog bestond. Sporen van activiteiten echter zijn in de documenten niet terug te vinden. In 1818 huurde een zekere Joseph Coppens dit pand⁶³.

⁵⁷ L. Neyt, *Transcriptie van het landboek Heerlijkheid Merendree 1680-1681*, Tielt, 1995, p. 98 (RAG, fonds Merendree, reg. 185).

⁵⁸ L. Neyt, Enkele verdwenen herbergen in Merendree, in *Het Land van Nevele*, jg. 18 (1987), afl. 4, p. 199-224.

⁵⁹ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 280.

⁶⁰ *Hospes*: waard.

⁶¹ *Ordonnantien regels ende statuten...*, zie data in de tekst.

⁶² RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3184

⁶³ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3199

Op 9 juli 1822 is Regina Baillieul herbergierster in het Wethuys en op 5 december 1827 wordt de *herberghe genaamt het Weth en Gildenhuis* opnieuw in pacht gegeven aan Regina Baillieul, jonge dochter wonende in Merendree⁶⁴.

Op 9 mei 1836 wordt een nieuwe overeenkomst gesloten voor de huur van *een schoon woonhuys van ouds genaemt het Weth-huys diendende voor herbergh groot by cadaster sectie B 536, 537 en 538 40 a 16 ca.* De huurder is nu Joannes Baptiste Coppens, secretaris van de gemeente Merendree⁶⁵. Een jaar later op 1 mei 1837 sluit hij een nieuwe huurovereenkomst tot eind april 1859, die nog eens werd verlengd tot eind april 1860⁶⁶.

De volgende herbergier werd Judocus Mortier die in 1877 werd opgevolgd door Ivo Voet. Dan kwamen Achiel Pauwels (1892-1920), August van Hulle (1920-1929), Raymond De Schrijver (1929-1952) en Philemon Claey's.

In 1940 verhuisde de gilde naar herberg De Stekvoegel waar ook toen sedert jaren het gildedepark gelegen was. Deze herberg was sedert 1936 bewoond door Aimé De Clercq, opgevolgd door Cyriel Schatteman (1936-1958), Firmin De Mits (1958-1963) en Alfons D'hout.⁶⁷

Gildedepark of gildeplein

Bij akte van 30 juli 1718 hebben de drie kinderen⁶⁸ van wijlen Filip Francies Wouters, heer van Vinderhoute, Merendree enz. een stuk grond van om-trent 500 roeden geschonken aan de pas gestichte gilde. De schenkingstermijn beliep negenentwintig jaar cijns en ging in op kerstavond 1717. De gilde was vertegenwoordigd door Guillaume (Willem) Le Poyvre als hoofdman en tevens één van de schenkers. Die partij land lag op de Molenkouter, wijk *Staek-ten-Poecke* en moest dienen voor *het oprechten van schietdoelen, ende gaeypeirse tot exercice van den standboog*,⁶⁹

⁶⁴ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3184

⁶⁵ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3184.

⁶⁶ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3198

⁶⁷ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 36.

⁶⁸ Dit zijn: Charles Alegambe, heer van Ouwegem enz. x Christine Ernestine Wouters; Marie Charles Xaverius burggraaf De Vooghd x Maria Isabella Wouters en Willem Le Poyvre, heer van Vinderhoute, Merendree enz. x Isabella Theresia Wouters (zie: R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 37).

⁶⁹ *Register van resolutiën...*, f 53v.

Groepsfoto 4 mei 1958, jubilarissen 25 jaar en meer lidmaatschap, bestuursleden en lokaalhouders terrein café 'De Stekvogel' Merendree
Zittend v.l.n.r.: Schatteman Cyriel, Cocquyt Honoré, Luttens August, Steyaert Omer, Van Landegem Maurice, Van Kerckvoorde Maurice, Lootens Maurice, Geirnaert Maurice, De Meyer Martine.
Staannd v.l.n.r.: Van Parys Amaat, D'Houst Regina, Schatteman Yvan, Steyaert Simone, D'Houst Alfons, Steyaert Carlos, De Meyer Antoon.

In het landboek van de heerlijkheid Merendree van 1680-1681, met aanvullingen van 1742, staat dit perceel nr. 139' als volgt beschreven: *op Meulencauter een stucq met een bijl bachten de lochtingen oost de voors. lochtingen ende het voetweghelken suyt op den slach comende van de kercq op den meulen west Coelman gr. 540 r. prijs 440 r.* In 1742 werd dit perceel gebruikt door den tesorier van het gulden vanden h: h: ridder Sebastiaen Stocktepoeke⁷⁰.

De cijnstermijn liep ten einde op kerstavond 1746, maar graaf Jean François van Carnin van Staden, de toenmalige heer van Vinderhoute en Merendree, enz. nam de grond niet terug. De gilde ging ervan uit dat ze dit terrein nu blijvend in eigendom had verworven.

⁷⁰ L. Neyt, *Transcriptie van het landboek Heerlijkheid Merendree 1680-1681*, Tielt, 1995, p. 103 (RAG, fonds Merendree, reg. 185).

Op 15 september 1753 kwam het Edict van Maria Theresia waarbij bepaald was dat iedere abdij, confrerie, enz. die onroerende goederen in eigendom bezat, binnen een termijn van drie maanden de lijst ervan moest neerleggen bij de Fiscale Raad. Wie echter deze goederen bezat uit kracht van octrooien diende de authentieke afschriften hiervan voor te leggen.

Op dat ogenblik vond de gilde het raadzaam haar octrooi aan te vragen om zo haar rechtspersoonlijkheid te kunnen voorleggen en in het bezit te kunnen blijven van het gildeplein. Op 13 september 1753 werden op het kasteel van Vinderhoute en met toestemming van de gildebroeders van Sint-Sebastiaan van Merendree de *Regulen ende Ordonnantien*⁷¹ opgesteld en opgestuurd naar *haere Keyserl(ijck)e en conincklijcke Majesteit* (Maria Theresia). In juni 1754 werd het octrooi toegekend⁷².

Op 9 januari 1786 heeft de heer van Merendree en Vinderhoute het *gildenstuk* weer naar zich toetrokken en met ingang van 1787 verpachtte hij de grond aan de gilde voor de som van 4% van de geschatte waarde van het plein. De pachters waren allen leden van de gilde: Judocus Liborius Vijncke, Isaac Wijckaert, Carel Martens, Pieter Herteleer, Joannes Willems, Dominicus Pieters, Judocus de Craene, Pieter Livinus Morthier, Geeraardus van Vlaenderen en Jacobus Baillieu⁷³. Alle lasten kwamen op rekening van de gilde. De gilde wordt nu pachter van de volledige 540 roeden.

Reeds vanaf 1722 verpachte de gilde geregeld het gras van het gildeplein. Ze gaf het grasveld in pacht aan Martinus Bisschop op 8 mei 1743 en op 8 mei 1743 en op 20 mei 1753 was Pieter van Holsbeke de pachter. Op 16 april 1780 pachtte Gerard Schauwenberghe het gildepark en op 16 mei 1789 was Joannes Pots de pachter.

Het gildepark was begroeid met bomen; de rekeningen van 1718-1720 vermelden onkosten voor de aankoop van bomen en die van 1721-1722 voor verdere aanplantingen. Ook graszoden worden op het plein gestoken en verkocht.⁷⁴

In 1723 gaf de gilde honderd roeden van haar cijnsbodem uit aan Antonius Claeys die er een woonhuis op timmerde⁷⁵. Op 15 december 1732 werd Jo-

⁷¹ Uitgegeven door R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 69-77.

⁷² R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 37.

⁷³ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3184.

⁷⁴ *Gulden boek van S. Sebastiaan Meerendre. Register bevattende de vernieuwde statuten almede de verbinding der broeders van het Gilden van den H. Ridder Sebastiaan*. Begonnen op 21 september 1824, f. 18r (Verder afgekort: *Gulden boek...*).

⁷⁵ *Register van resolutiën...*, f 54r.

annes Beellaert fs. Gheeraert de cijnspachter van de woning tegen zes gulden per jaar, vrij van *ommestellingen*⁷⁶. Op kerstavond 1769 werd Livinus Vande Walle de opvolger met een cijnsbrief van 29 jaar. Na verval van deze cijnstermijn gaf op 31 december 1797 douairière Carolina van Heurne dit door aan Isaac Wyckaert, timmerman en deken van de gilde. Het was toen een erf bebouwd met een *huyseken rontom in sijn haegen ghelegen*. Bernard Itterbeke werd de opvolger van Wyckaert en in 1916 verkocht de graaf van Lichtervelde de honderd roeden aan Henri Cocquyt die ze in 1948 aan Noë Focquaert overliet⁷⁷.

Sprang

Volgens een verslag in de Gazette van Gendt vergat op de koningsschieting van 18 juni 1730 een zekere Barbier wonende in Gendt toen hij *vande gaeypersse* kwam zijn wijn te betalen. Uit deze anekdote kunnen we afleiden dat de gilde zeker al in 1730 een sprang bezat.

Tussen 1776 en 1779 werd een nieuwe sprang aangeschaft voor 57 ponden 13 sch. 7 gr. en de kappingen⁷⁸ ervan werden verkocht.

In 1820 blijkt de gilde geen sprang meer te bezitten maar ook de gilde bestond toen niet meer. Het grasveld waar de *gaypersse van het gulde van Meerendré op gestaen heeft* werd op 1 mei 1820 voor 6 jaar verpacht aan Pieter Biebuyck, *kamme slager tot Meerendré*.⁷⁹ In dat jaar stond er dus geen gaaiers meer op dat grasveld.

Op 4 juni 1826 werd er besloten *op te regten eene nieuwe perse, op den Gildenplyne ter plaetse alwaer voor dezen heeft gestaen, de gene van ouden gilden* en ook zal men daar *opregten een tente in abeelen hout*. De onkosten zullen gefinancierd worden door openbare inschrijving. En reeds op 29 juni, nauwelijks veertien dagen na deze beslissing, wordt er geschoten op de nieuwe *Peirse* en op 13 augustus 1826 vond daar een *luisterlijke* gaaischieting plaats.⁸⁰ Daarna trokken de schutters naar het buitengoed (kasteel Melderen) van hun hoofdman D'huyvetter.⁸¹

⁷⁶ *Ommestellingen*: belastingen

⁷⁷ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 43.

⁷⁸ *Kapping*: schaafafval.

⁷⁹ RAG, Familiefonds de Pelichy, nr. 3184.

⁸⁰ *Register van resolutiën*..., f 8v.

⁸¹ *Register van resolutiën*..., f 9v.

Op 29 november 1836 liep het grondig verkeerd. Door een windhoos werden huizen en meubelen weggeblazen en de *gaeypers die zeer sterk was is omverre gevlogen op Merendree dorp*.⁸²

Vaandel

Reeds bij de stichting had de gilde een vaandeldrager en dus ook een vaandel. Op 19 maart 1717 ondertekent Pieter Bruneel *als vindreck* (vaandeldrager) de toetredingsakte van Joanne van Vooren.⁸³

Op 11 juli 1763 beloofde Philippus Willems fs Guillaume, jongeman te Merendree, bij zijn doodschuld *de somme van hondert guldens courant geldt tot het maeken van een nieuw vendel*.⁸⁴ In marge van zijn akte lezen we dat hij dit bedrag zelfs met honderd gulden verhoogde. Maar deze jongeman is ongeletterd, zo blijkt dat hij zijn akte met een kruisje ondertekent. Hij ontkende later dat hij deze doodschuld had ondertekend en het kwam tot een proces. Omdat Philippus Willems *eene persoon ongelettert ende ongeleert* (is) *ende met syne handen ende hantwerck synen cost* moet winnen, worden de uitgaven verdeeld onder beide partijen en moet Willems dus maar honderd gulden betalen (actum 15 mei 1765).

In de rekeningen van 1766-71 stond een bedrag ingeschreven van 200 gulden vier stuivers voor de aankoop van een vlag bij de Rynck in Gent. Tegelijkertijd werd een kast van zes gulden en vier stuivers gekocht om in de kerk te plaatsen en er de vlag in te bewaren. De vlag was vervaardigd uit rood zijden damast en versierd met twee geschilderde blazoenen: het ene stelde St.-Sebastiaan voor geboeid, voor de troon van keizer Diocletianus. Over het andere blazoenen weten we niets meer.

Op uitnodiging van Josse Delehay, burgemeester van Gent en Merendree, trok de gilde in 1845 naar Gent om er de Gentse Feesten te helpen opluisteren. De vlag vertoonde sporen van slijtage en werd gerestaureerd door een zekere Francies van Belle. In 1939 werd de vlag, gezien haar grote waarde, op aanraden van gravin van der Stegen de Putte ingekaderd. Ze werd voorlopig in het klooster van Merendree in bewaring gegeven waar zij tijdens de Tweede Wereldoorlog ongelukkig verloren ging.⁸⁵

⁸² R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 42.

⁸³ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 44.

⁸⁴ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 234.

⁸⁵ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 65-66.

Schrijn

De relieken van St.-Sebastiaan werden sinds de stichting van de gilde in een mooi houten schrijn in de processies gedragen (Foto overgenomen uit M. Pieteraerens, L. Snauwaert, Doorleefd mysterie. Sacramenten en volksdevotie in Groot-Nevele, Gent, 2005, p. 129).

Yvan Schatteman en Maurice Lootens dragen het schrijn met de relieken van de H. Sebastiaan (Fotoarchief Sint-Sebastiaan Merendree).

De relieken van St.-Sebastiaan werden sinds de stichting van de gilde in een mooi houten schrijn in de processies gedragen. Dit schrijn bestaat uit een houten tombe, belegd met plaasteren moluren en steunend op vier hoornen des overvloeds, daarboven is een fronton aangebracht, versierd met een gebronzeeerd reliëf dat de marteling van de heilige Sebastiaan voorstelt. Boven dit fronton staat het beeld van de heilige als Romeins officier met de boog in de hand. Het geheel is verguld en ongeveer 1,5 m hoog. In de tombe wordt in een ovalen opening de roodkoperen reliekhouders gedragen.⁸⁶

Tussen 1751 en 1754 werden 75 sch. 12 den. uitgegeven aan een zekere Van Hove in Gent voor de verfraaiing van het schrijn en het reliekdoosje. In de 19^e eeuw heeft P. F. Lybaert uit Gent een heropfrissing van het schrijn uitgevoerd.⁸⁷

GEDRAGSREGELS⁸⁸

Uit die regels blijkt duidelijk het nauwe verband tussen de gilde en de katholieke eredienst. Het bijwonen van de goddelijke diensten is een belangrijke activiteit in het gildeleven. Alle gildebroeders die uitgenodigd worden tot de vergaderingen in de gildekamer en tot het *aenhooren vanden Godts dienst ter kercke* moeten aanwezig zijn op de vastgestelde plaats en uur. Al wie wil mee schieten moeten *binnen den hove* aanwezig zijn 's namiddags na de *Godtsdienst*.

Alle gildebroeders zijn verplicht vijf keer per jaar naar de goddelijke dienst te gaan, naar de hoogmis en offerande en daarna in de processie op te stappen met een *betamelijcke flambeeuwe* in de hand en dit op de eerste zondag na de heilig Kruisvinding (3 mei), op de feestdag van het H. Sacrament (tweede zondag na Pinksteren), op de jaarlijkse gedenkdag van de kerkwijding (vierde zondag van augustus), op de feestdag van de H. Radegundis (13 augustus) patrones van de kerk en op de feestdag van onze Lieve Vrouw Hemelvaart (15 augustus).

Ook alle missen die opgedragen worden ter ere van de H. Sebastiaan en tot lafenis van de zielen van de overleden gildebroeders moeten ze bijwonen en naar de offerande gaan.

⁸⁶ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 48.

⁸⁷ R. Moelaert, De Sint-Radegondekerk te Merendree en haar kunstpatrimonium, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 31 (1980).

⁸⁸ *Ordonnantien regels ende statuten...*

Er is één aanduiding dat de gildeleden in 1717 (dus het jaar van de stichting van de gilde) opstapten in een profane optocht *ten tijde vande vieringhe over de victorie vande Keijserlijcke Majesteijt op de Turcken*⁸⁹.

Ook binnen de gildekamer en op het schietplein golden straffen op beledigend, onfatsoenlijk of godslasterend taalgebruik. Wie de naam van God, Maria, de Sacramenten, Sint-Sebastiaan of van andere heiligen misbruikt door te zweren of door *ijdelheyt Binnen huijse ofte hove* zal telkens twee *grooten* steken *jnde busse van den hove*. Als hij weigert, dan volgen verdere straffen. Wie de duivel noemt *ofte duijve* zegt om het woord *duijvel* te verbergen en het woord *Pestilentie* (pest) zegt of andere onbehoorlijke woorden moet twee *grooten* betalen *inde Busse*. Niemand mag *schandaleuse woorden* uiten over de hoofdman, stadhouder, hofmeester, deken *ende Eedt* en niemand mag iemand slaan of dreigen te slaan binnen de gildekamer en *hove*. Het is ook verboden de *wapenen van St Sebastiaan, glasevensters, meubelen* of andere stukken van de Gilde te *bederven ofte Ruijneren*. Ook op handtas-telijk of brutaal gedrag stonden straffen.

Niemand mag zijn of iemand anders *boghen, pijlen, ende wapenen* wegwerpen, breken, in stukken smijten of kappen of iemand van zijn medebroeders daarmee slaan, steken, schieten of dreigen.

Drinken en roken in de gildekamer wordt aan banden gelegd en wie drinkt moet zijn gelag betalen.

Het wekt verbazing dat niemand mag *drijncken vuyt kannen, ofte pijnten* of iemand anders daartoe aanzetten; enkel *glasen ofte croesen* zijn toegelaten. De achterliggende reden hiervoor ligt voor de hand: een pint had in die tijd een inhoud van ongeveer 0,6 liter; een kroes of glas nauwelijks 25 cl, van daar...

Verder is het verboden binnen *den hove ende huijssijnghe te drinken, noghte touback te smooren soo langhe als de keirrse brandt ofte de boghe gespannen* is. En wie het toch doet, moet vertrekken zodat niemand daar last van heeft.

Op *ten daghe van(de) Rekeninghe ofte ander extraordinaire bij eencomste* moet elk zonder voorwendsel of uitvlucht zelf zijn *gelagh* betalen.

Uit respect voor de *hoofman, Coninck ende eedt* moet op de vergaderingen aan hen de eer worden gelaten op de *hoogste plaetse aen tafel*.

Om als gildebroeder erkend te worden moet de kandidaat zijn *erkenstenisse ofte doodtschult* ondertekenen (zie hoger).

⁸⁹ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 50.

Bovenal moet de gildebroeder een goede echtgenoot en huisvader zijn. Op de dagen van de gewone bijeenkomsten moet iedereen *tot welstandt van syn huijsgesin* en om schandaal te voorkomen *S'avons ten 9 heuren* de gildekamer verlaten, tenzij de hoofdman, koning en de *Eedt* om speciale redenen uitstel geven.

VERLOOP VAN DE SCHIETINGEN VOLGENS DE STATUTEN VAN 1717

Doelschieting

*Doelschieten (tekening van David Teniers in
het Antwerpse prentenkabinet).*

Tot in het midden van de 17^e eeuw oefenden de schutters bijna overal tussen doelen. Dat was o.m. het geval in Vinderhoute waarvan in de toponymie een bewijs is genoteerd in 1617: *an sheeren dreve daer de doelen staen*⁹⁰. De doelen werden meestal aangebracht op een wand van samengeperst stro. Op zo'n doel was een doek gespannen. Veiligheid was een eis voor de gildeleden: niemand mag schieten tussen de doelen *ten sij dat hij tijdelick sal hebben geropen met luijder stemme* zodat iedereen zou kunnen wachten.

⁹⁰ J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*. Vinderhoute, Balegem, 2001, p. 69.

De doelschietingen waren op *sondaghen ofte mestdaghen* (feestdagen) voorbehouden aan alle gildebroeders van *desen hove*. Ze moesten zich na de vespers aanbieden in het gildelokaal en na betaling van een inleg mochten ze deelnemen aan de prijschietingen. De prijzen bestonden meestal uit tinnen voorwerpen.

Om de schietvolgorde te bepalen moest geloot of *geheult* worden: *Men zal beginnen te schieten nadat er tusschen de schotters geheult wordt om het voorschieten*. Volgens deze *heulijnghe* zal uitgemaakt worden wie als eerste mag schieten. *Heulen*⁹¹ gebeurde door een pijl zo dicht mogelijk bijv. naar een steen te werpen.

Hij die het grootste aantal punten schiet in vijf beurten, ook al is er een pijl buiten het blazoen, krijgt de eerste prijs. Wie het minste aantal punten bekomt, maar alle pijlen in het doel schiet, krijgt de tweede prijs. De derde prijs krijgt hij die de *naeste maete* (dichtst bij het doel) geschoten heeft.

De gilde van Merendree schoot zeker in 1732 nog tussen doelen (maar ook al naar de sprang) en de schietbaan op het gildepark werd niet enkel gebruikt door de leden van de gilde maar stond ook ter beschikking voor andere personen die er louter voor hun ontspanning kwamen schieten. Maar omdat er geregeld prijschietingen plaats vonden, was het noodzakelijk de juiste afstand te kennen tussen beide doelen van de schietbaan. De afstand van het ene doel tot het andere werd gemeten met een koord die tussen de binnenkant van de doelen werd gespannen. Op beide uiteinden van de koord werd een ster van wit papier verzegeld. Dit touw bewaarde men in een stukje perkament⁹²

Gaaischieten

Het gaaischieten gebeurde aanvankelijk in iedere gilde slechts een keer per jaar: dat was de koningsschieting. De gaai met gespreide vleugels was gemaakt van leder of van hout en mooi beschilderd. Deze vogel werd op een molenroede vastgemaakt en zo de hoogte ingedraaid. Vanop de molenberg schoot men zich koning of keizer. Ook werden de gaaien wel eens aan een

⁹¹ *Heulen*: een of andere handeling verrichten (bijv. om het dichtst naar het doel werpen of schieten) om uit te maken wie het eerst mag spelen en in welke volgorde de anderen na hem zullen spelen. (WNT)

⁹² L. Neyt, Merendreese dorpsgebeurtenissen uit vroegere eeuwen, in *Het Land van Nevele*, jg. 14 (1983), afl. 2, p. 127.

kerktoren bevestigd. In de 17^e eeuw kwam het schieten naar een sprang of *pertse* in gebruik.

In Merendree hield men aanvankelijk jaarlijks een koningsschieting, later sporadisch. Daarnaast waren er de prijschietingen en beschrijfschietingen, dit zijn prijschietingen waaraan ook vreemde schutters mogen deelnemen, volgens een afzonderlijk reglement of 'beschrijving'.

Koningsschietingen

Verloop van de koningsschieting⁹³

Het verloop is aan strenge regels gebonden waarbij de bestuurders van de Gilde met het nodige eerbetoon moeten worden bejegend.

De koning, de deken en ouderlingen roepen met toestemming van de hoofdmans en wethouders de Gildebroeders in een algemene vergadering samen die beslist of ze al dan niet een nieuwe koning wensen en de kandidaten melden zich aan. Van dan af aan zijn de Gildebroeders verplicht de onkosten te helpen dragen en te *comen int gelaege*⁹⁴. Als beloning zullen ze dan naar de prijzen mogen schieten die door de koning worden geschonken. De heer van Merendree en de aftredende koning hebben elk recht op drie schoten vooruit. Dan schieten de andere deelnemers volgens *tour van lotinghe*. Enkel hij kan koning zijn die de doel-treffende pijl heeft afgeschoten.

(Voor)rechten van de koning

Hij geniet de eerste plaats in de eed en heeft dubbel stemrecht. Hij wordt omhangen met een breuk die hij gedurende zijn ambtstermijn mag behouden. Deze breuk of dit ereteken werd in 1718 voor het eerst gebruikt.

Een verstoorde koningsschieting op 18 juni 1730

Volgens een verslag in de Gazette van Gendt liep op de koningsschieting van 18 juni 1730 een en ander mis: de schutterskoning Barbier uit Gent vergat zijn wijn te betalen in Merendree.

Voor de officier, burgemeester en schepenen van de *prochie ende heere-lyckhede van Meerendre met datter toebehoort* verschenen Joannes Maenaut, Stoffel De Craene ende Pieter De Cuyper, alle drie leden van de eed, die *hebben verclaert op eedt by ende present gheweest thebben op den XVIII Junij 1730 ten huysse van Franchois Bredemus*. Op die dag was een zekere

⁹³ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan ..., p. 13-14 en 72-73.

⁹⁴ De kosten voor eten en drinken zelf betalen.

Barbier wonende in *Gendt inde langhe munte* koning geworden vanden *ridderlycken gulde vanden h. ridder Sebastiaen binnen Meerendre* en toen zij vande *gaeypersse* kwamen, bestelde het gezelschap *den wyn van eeren* en met twee flessen zijn zy *ghecommen inde gulde caemer*. Vandaar trokken ze *naer de kercke om te hooren het lof*. Toen het lof gedaan was ging het gezelschap weer binnen bij Bredemus en enkelen hebben *ghecommandeert wyn* waarop *den coninck seyde brynght ses boutaillien ghelyck*. Deze zes flessen werden gebracht *door de huys-vrauwe vanden selven Bredemus ende haere dienstmaerte*. Nog *meer andere* werden daar gedronken en door *di-veerssche betaelt*. Ook de genoemde Barbier heeft van die wijn gedronken, maar niet betaald.⁹⁵

Koningen van 1718 tot 1793

De oudst gekende koning is Andries Temmerman die zich in 1718 koning schoot. Hij werd lid van de gilde op 7 maart 1717⁹⁶. Tijdens zijn koningschap kon hij enkele van zijn verwanten in de gilde opnemen: Jacobus Schoep, *schoonsone van(den) Jegenw(oordigen) connynck* trad op 12 november 1719 toe tot de gilde; op diezelfde dag ook Maria de Connijnck, *huijsvrauwe van(den) Jegenwoordighe(n) Eersten Connijnck* (zij kan niet schrijven); Livijne Marie Temmerman fa Andries (zij kan niet schrijven) en tenslotte nog Jacobus Temmerman (gehuwd met Lievijne Brackenier) *cousijn va(n) onse(n) eerste(n) connijnck*.⁹⁷

In 1742 werd Pieter Van Wassenhove koning en op 12 augustus 1753 ondertekent ene J. De Bock *als Connynck*.

Reeds een jaar later schiet Francies de Cuyper de koningsvogel en ondertekent in deze functie een akte op 1 juli 1754, dan is J. De Bock deken van de gilde. Nu duurt het tot 1763 vooraleer een andere gildebroeder, Judocus Vanderplaetsen, zich koning schiet. Zijn opvolger Pieter Francies Andries ondertekent voor het eerst een akte op 22 maart 1772. Van 1774 tot 1793 is Judocus Liborius Vijncke koning; in die periode vonden geen nieuwe koningsschietingen plaats. De laatste koning voor de Franse Overheersing was Joseph Wyckaert, fs Isaac. Hij werd lid van de gilde op 24 augustus 1793 en ondertekent voor het eerst op 1 september 1793 een akte als koning.

⁹⁵ L. Neyt, Merendreeze dorpsgebeurtenissen uit vroegere eeuwen, in *Het Land van Nevele*, jg. 13 (1982), afl. 2, p. 121 en RAG, Merendree (AR114), nr. 109, f 31v.

⁹⁶ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 30.

⁹⁷ *Ordonnantien regels ende statuten...*, f 88 en 89.

Wie zich drie keer na mekaar koning schiet, wordt keizer. Hij is dan zijn hele leven lang vrij van alle onkosten en uitgaven in de gilde en mag een ketting omhangen met zilveren schild *ter weirde van drij ponden gr(oo) wisselgelt*.

Beschrijfschietingen

Over de beschrijfschietingen door de gilde georganiseerd van 1717 tot 1795 en over de deelname van Merendreese schutters aan activiteiten in andere gilden zijn we nauwelijks geïnformeerd aangezien het *Resolutieboek* van 1717 is verdwenen. We zijn aangewezen op de *Geschiedenis van Merendree* door De Potter en Broeckaert⁹⁸ en op aankondigingen in de *Gazette van Gent*.

Reeds in 1717 had de gilde van Merendree in Brugge, waar 93 gilden aanwezig waren, een prijs gewonnen⁹⁹. Nog op een wedstrijd in Brugge kaapte Merendree in 1754 de tweede prijs weg. Volgens de octrooitext van 1753 mocht de gilde om de zes jaar een beschrijf organiseren.

Op 11 oktober 1754¹⁰⁰ sluit Merendree een akkoord met de gilden van Gent, Eeklo, Wingene, Lembeke, Kluizen en Wondelgem. Op 2 oktober 1756 met Adegem, Zomergem, Landegem, Nevele en de wijk Voorde in Hansbeke. Merendree verbond er zich toe elk jaar een beschrijfschieting in een van die gemeenten bij te wonen.

Op de uitzonderlijke *vogelschieting* georganiseerd door het ridderlijk Hoofdgilden van Sint-Sebastiaan met de Handboog der stad Gent op zondag 14 en maandag 15 september 1755 scoort de gilde van Merendree twee vogels.¹⁰¹

Op een boogschutterswedstrijd op 2 juli 1767 georganiseerd door het Sint-Sebastiaansgilde te Gent, behaalden de handboogschutters van Nevele een *tinnen prys*, zoals ook de Petegemse schutters van het Gilde van Sint-Sebastiaan en die van Gavere. De Sint-Sebastiaansgilde van Merendree deed nog beduidend beter en behaalde niet minder dan vijf prijzen, waaronder *de eerste zilveren prys* (d.i. de hoofdvogel).¹⁰²

⁹⁸ F. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, deel 5 Merendree*, Gent, 1864-1870.

⁹⁹ R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*, p. 16, noot 14.

¹⁰⁰ *Gulden Boek...*, f 17v

¹⁰¹ P. Huys, Een luisterrijke handboogschietingen Gent in 1755, in *Contactblad van KGK*, jg. 33 (2013), afl. 1, p. 4348-4349.

¹⁰² P. Huys, Advertenties en berichten uit Deinze, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend', in *KGK*, jg. 81 (2014), p. 420.

Handboogschieting in Merendree op 18 augustus 1782

Koning, deken, eed (...) van het *geoctroyeerd ende wyd-vermaerd Gilden van den Edelen Ridder S. Sebastiaen binnen de prochie ende heerlykheyd van Meerendree, gelegen twee uren buyten de Brugsche Poorte van Gend*, inviteren alle gilden om de schieting bij te wonen op 18 augustus 1782. Wie de oppervogel afschiet, krijgt een geldprijs ter waarde van 30 *koninginsche kroon-stukken*; de prijs voor de twee zijvogels bedraagt telkens 18 kronen. En alle *voordere op te stellen vogelen zullen bestaen ider in 18 guldens courant*. Elk peloton van zes schutters zal voor de loting 21 gulden courant moeten betalen. Deze advertentie dient als *invitatie van de gene, die geene van de circulaire brieven hebben ontvangen*.¹⁰³

Handboogschieting in Merendree op 7 mei 1786

De Gilde-Broeders van het Gilden van S. Sebastiaen, onderhouden met den *hand-bogen binnen de prochie van Meerendré* houden een schietwedstrijd 'op hun peirsse' op 7 mei 1786. De oppervogel zal bestaan uit *thien keyzerlyke kroonen en eene zwynen-hespe*, de twee zijvogels zullen bestaan uit zes *gelyke kroonen en eene hespe op ideren vogel*; de hespen zullen *gerookt, gekokt en zeer zwaer van gewigt wezen*. Alle de andere vogels zullen bestaan uit *vier keyzerlyke kroonen*. De inleg zal wezen *twee guldens 10 stuyvers* voor elke man, elk peloton van zes man. Bijeenkomst om 1 uur 's namiddags ten huize van Jacobus Baillieul, wonende in het *Wet- en Gilden-Huys der gemelde parochie van Merendree*.¹⁰⁴

Handboogschieting in Merendree op 7 & 8 september 1788

De *Confraters van den Hand Bogen binnen Meerendree* hebben vastgesteld op den 7. en 8. september 1788 op hunne *peirsse te laeten stellen en afschieten verscheyde prysvogels*. Het gaat om twee verschillende wedstrijden.

Op 7 september worden vijf oppervogels opgesteld, de eerste geprijsd op 80 gulden, de tweede op 50, de volgende drie resp. op 30, 25 en 21 gulden. Er wordt geschoten met pelotons van zes man, één peloton vooruit en de volgende *volgens tour van lotinge*. Loting om 1 uur in de *Gilden-Kamer*. Niet

¹⁰³ P. Huys, Advertenties betreffende de dorpen in het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend' (1772-1791), in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 1, p. 24-25.

¹⁰⁴ P. Huys, Advertenties betreffende de dorpen in het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend' (1772-1791), in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 1, p. 30.

afgeschoten vogels worden *gelot*. Op 8 september geldt maar een halve inleg; de prijzen voor de vijf oppervogels bedragen resp. 40, 25, 15, 12½ en 10½ gulden. De uitnodiging is namens de gilde ondertekend door Hieronymus Herteleer.¹⁰⁵

Handboogschieting in Merendree op 15 & 16 augustus 1789

Deze advertentie is gelijklopend met die van september 1788 (zie hoger). Het gaat opnieuw om een dubbele schieting, op twee opeenvolgende dagen (de eerste dag zijnde de hoogdag van O.-L.-Vrouw-Hemelvaart). De prijzen op 15 augustus bedragen ditmaal 24 keizerlijke kronen voor de oppervogel, voor de eerste twee zijvogels elk 10 kronen en voor de 4^e en 5^e zijvogel elk 8 kronen. Alle andere vogels zullen elk 6 kronen waard zijn. Er is ook een extra waardering voor enig 'decorum' bij de deelnemers, want *alle de Gildens, die hun d'eere zullen doen met zes confraters van hun gilden met alle teekens van eere te komen, zullen voor ideren vogel, die zy zullen opstellen, gratis genieten eenen pot ouden Tours-wyn, wel verstaende dat zy een vol lot moeten schieten*. De loting (voor de volgorde van het schieten) zal gebeuren op het middaguur ten huize (dit is het *Wethuys* en *Gildehuys*) van *sieur Jacobus Baljuel* (= Baillieul). En 's avonds zal in de *Gilden-Kamer* gegeven worden een *luysterryk Bal*. 's Anderendaags is er opnieuw schieting, maar met in waarde gehalveerde prijzen (resp. 12, 5 en 4 kronen). Opmerkelijk is ook de vraag *aen die van het Gilden van Lokeren en aen alle andere Gildens, van op die dagen geene schietingen te houden*.

Maar de boogschutters van Merendree hadden onverwacht af te rekenen met een 'sabotage'-poging vanwege onbekende 'jaloerse' concurrenten en zijn genoodzaakt de schieting in de buurgemeente Landegem te houden. In de *Gazette van Gend* van 6 augustus 1789 staat het volgende te lezen: *Die van het Gilden van Meirendre, gezien hebbende dat hunne schietinge buyten hunnen wete in de Gendsche Gazette is wederroepen, hetwelk zoude affrontelyk zyn aen hetzelfde Gilden, en aengezien zy willen hun woord maintineeren en den tyd te kort is om de andere Gilden hun daernaer te reguleseren, zullen de Confraters van het Gilden van Meirendre hunne schietinge met luyster ten uytvoer brengen op de prochie van Landegem (!) op eene zeer bequaeme plaetse en daertoe nieuw-gemaekte peirsse, afgelegten maer*

¹⁰⁵ P. Huys, Advertenties betreffende de dorpen in het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend' (1772-1791), in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 1, p. 36-37.

circa 200 roeden, op de dagen voorzeyd en op de conditiën, by de Gendsche Gazette vermeld van den 16. july II.

De deelnemende gilden worden verwacht, 's middags ten twaelf uren, op het Dorp van Landegem in de herberge S. Hubert¹⁰⁶, bewoond door Francies Lootens (...), alwaer de Confraters zullen hebben goed logist zoo te peird als te voet.¹⁰⁷ Samengevat: buiten het weten van de gilde van Merendree was op 6 augustus 1789 in de Gazette van Gent een advertentie verschenen waarin de aangekondigde schieting van 15 en 16 augustus 1789 werd herroepen. Omdat die van Merendree de andere gilden niet meer kunnen verwittigen, zullen ze op de genoemde dagen 15 en 16 augustus hun schieting houden in Landegem, in herberg S. Hubert, waar ook logies mogelijk is voor man en paard.

Uit bovenstaande advertenties in de *Gazette van Gend* krijgen we min of meer een beeld over het verloop van de schietingen.

POLITIEKE GEBEURTENISSEN IN MERENDREE 1793-1830

Om de verdere geschiedenis van de gilde te verstaan, is het nodig het leven van de gilde te kaderen in de politieke strubbelingen tussen 1793 en 1830 in ons land en vooral in Merendree zelf, te meer omdat sommige schutters direct in de Merendreeze politieke gebeurtenissen betrokken waren.

FRANSE OVERHEERSING

Door de slag bij Fleurus op 26 juni 1794 worden de Zuidelijke Nederlanden, onze gewesten dus, bij Frankrijk ingelijfd.

Het gemeentebestuur van Merendree tijdens de Franse Overheersing

De oudst gekende burgemeester onder de Franse Overheersing vinden we in een document van 13 februari 1802 (24 pluviöse an dix) met name Jean de Brabander; Thomas de Meyer was zijn *adjoint* (schepen).¹⁰⁸

¹⁰⁶ In 1779 hield Joannes Mortier herberg in St. Huybrecht *ooc geseyt thuis ter trap-pen (...) staet op t' eynde van de plaetse*, zie: J. Luyssaert en G. Schaeck, Herbergen in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 7 (1976), afl. 2, p. 68.

¹⁰⁷ P. Huys, Advertenties betreffende de dorpen in het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend' (1772-1791), in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 1, p. 38-39.

¹⁰⁸ RAG, GEM109, nr. 6.

Op 21 december 1807 werd François Clemmen-Tricot tot burgemeester benoemd en hij trad in dienst op 1 januari 1808 samen met P. J. Brabander, *ad joint*.¹⁰⁹

François Amand Clemmen

Hij werd geboren te Gent op 6 februari 1753 en was van 1810 tot aan zijn dood op 24 maart 1824 burgemeester van Merendree en woonde er. Hij werd in 1822 erkend in de erfelijke adel met de titel ridder, overdraagbaar op alle mannelijke afstammelingen.

Zijn eerste echtgenote Coleta Josepha Tricot overleed te Gent op 4 januari 1822. In datzelfde jaar huwde hij op 20 augustus 1822 in Merendree opnieuw met Anna Rosalia Dael¹¹⁰ (°Gent 4-9-1800) particuliere, dv Joannes Francies en Lucia Joseph Hoogstoel, proprietaris. De getuigen waren: Charles Dael, commissaris, 25 jaar, woont te Gent en is broer van de gade; Jozef Dael, juwelier 23 jaar, woont te Gent, ook broer van de gade; Vrouwe Constantinus Guislain Kervyn proprietaris, 45 jaar, woont te Merendree en Robert Joseph Guislain Coolman, proprietaris, 45 jaar en woont te Gent. Franciscus Amandus Clemmen was de zoon van Judocus (baron van Petegem) (†Gent 3 pluviöse jaar 10) en Anna Barbara Gheens (†Gent 5 prairial jaar 10).

Zijn huwelijken met Colette Tricot en Anne-Rosalie Dael bleven kinderloos. In Merendree had hij als buitengoed het kasteel Velde.

In de lijst van burgemeesters wordt aan de naam Clemmen ook die van zijn vrouw gehecht en lezen we Clemmen-Tricot, burgemeester¹¹¹.

Burgemeester Ridder François Amand Clemmen is op 24 maart 1824 om 9 uur overleden in Merendree¹¹².

Na het overlijden van burgemeester Clemmen wordt schepen Charles François Van de Velde burgemeester *ad interim*¹¹³.

¹⁰⁹ RAG, GEM109, nr. 7, 1r.

¹¹⁰ Met dank aan ons bestuurslid André Stevens voor de opzoekingen in het GAN.

¹¹¹ (*Dubbele*) *Wegwyzer der stad Gent en der provincie Oost-Vlaenderen* (en varianten, voorlopers en opvolgers), nuttig voor alle gemeenten van Oost-Vlaenderen.

¹¹² RAG, GEM109, nr. 14 uitgaande briefwisseling.

¹¹³ RAG, GEM109, nr. 7, 12 juni 1824. Zie ook :

https://nl.wikipedia.org/wiki/Categorie:Burgemeester_van_Merendree

NEDERLANDSE PERIODE

Op het congres van Wenen (oktober 1814 - juni 1815) worden de Zuidelijke Nederlanden (dus onze gewesten) met het Noorden verenigd tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Op 21 september 1815 legde Willem I koning der Nederlanden op het Koningsplein te Brussel de eed af op de grondwet van het nieuwe koninkrijk.

Gemeentebestuur van Merendree tijdens de Nederlandse Periode (1815-1830)

Onder dit nieuw bestuur blijft Clemmen burgemeester van Merendree tot aan zijn overlijden in 1824. Dit bestuur ziet er in 1824 als volgt uit: F. Clemmen, burgemeester; C. van de Velde, schepen; P. de Vreese, schepen; P. vander Cruyssen, schepen en F. Gyselinck, secretaris.¹¹⁴

Na het overlijden van Clemmen op 1 juli 1824 wordt Joannes D'huyvetter benoemd tot burgemeester¹¹⁵. De rest van het bestuur blijft ongewijzigd: P. F. de Vreese, assessor, P. L. Vander Cruyssen, assessor en F. J. Gyselynck secretaris¹¹⁶. In 1828 wordt P. L. Vander Cruyssen opgevolgd door Jan de Cuyper.

D'huyvetter was geen nieuwkomer want reeds op 12 juni 1819 vinden we zijn naam onder de leden van de gemeenteraad samen met: Pierre Livin vander Cruyssen, Charles Francois Vande Velde, Jean Baptiste van Vlaenderen, Jean van Hecke, Jean Bpt Vermeire, Macaire van Vooren, Robert Joseph Coolman, Jacques Francois van Wassenhove, Jacques Dominique van de Velde, Pierre Francois De Vreese en Jean Francois van Vlaenderen¹¹⁷. Dit vernieuwde bestuur blijft in functie tot 1830.

¹¹⁴ *Nieuwen utilen almanach en wegwyzer der stad Gend, in 't bezonder...*, Volume 28.

¹¹⁵ RAG, GEM109, nr. 7.

¹¹⁶ *Almanak van de provincie Oost-Vlaanderen voor 1826*.

¹¹⁷ RAG, GEM109, nr. 7.

Joannes Jacobus D'huyvetter¹¹⁸

Hij werd geboren te Gent op 24 september 1770 als zoon van Jacobus (1737-1811) en Joanna Jacoba Desorgher (1737-1798). Zijn ouders waren welgestelde burgers die zich een kapitaal hadden weten te vergaren. In 1799 woonde hij in de Mageleinstraat in Gent waar hij zich als advocaat gevestigd heeft.

Naast zijn activiteiten als rechtsgeleerde werd D'huyvetter o.m. bestuurslid van de Koninklijke Academie voor teken-, schilder- en bouwkunde te Gent, lid van de Maatschappij van Fraaie Kunsten te Gent en lid van de Koninklijke Academie van beeldende Kunst te Amsterdam.

Vanaf dan ontpopt hij zich als een verwoed kunstverzamelaar. Zijn huis aan de Hoogpoort nr. 16 in Gent, waar hij sinds 1815 woonde, moet er ongeveer als een museum hebben uitgezien.

Op 25 april 1806 trad D'huyvetter in het huwelijk met Catharina Coleta Derouck, dochter van een welgestelde grondeigenaar. Het huwelijk was van korte duur, want in 1807 overlijdt Coleta na een aanval van fièvre nerveuse (tyfus). Nog geen jaar later huwt hij opnieuw op 11 maart 1808 met Maria Petronella Dekeersmaeker, een 28-jarig rijke erfgename. Uit zijn twee huwelijken zijn vier kinderen geboren. D'huyvetter had politieke ambities en liet zijn oog vallen op het burgemeesterschap van Merendree, een ambt dat hij uitoefende van 1824 (na het overlijden van François Amand Clemmen) tot 1830. Kort voordien had hij een buitenverblijf of speelgoed gekocht in Merendree en werd voor het eerst vermeld in de bevolkingsregisters van 1824 op het adres Velde 52. Zijn landgoed moet gelegen hebben waar nu het kasteel Melderren staat in de Veldestraat nr. 148. Daarnaast bezat hij 43 eigendommen in Merendree met een totale oppervlakte van 13 bunder. Hij bezat bovendien 11 huizen, diverse hovingen, tuinen, land, boomgaarden, hakhout en bosgrond.

D'huyvetter die Hollandsgezind was, moest tijdens de Belgische Omwenteling in 1830 het politieke toneel verlaten.

Hij is overleden te Gent op 11 november 1833. Hij werd er samen met zijn tweede vrouw begraven op het kerkhof aan de Brugse Poort en kreeg er een indrukwekkend grafmonument.

¹¹⁸ Overgenomen uit D. Steyaert, De Zilveren Vogel, in *Informatieblad van de Koninklijke Handbooggilde St.-Sebastiaan Merendree 1717*, jg. 1982, p. 28-36.

DE BELGISCHE OMWENTELING 1830 IN MERENDREE

Op maandag 4 oktober 1830¹¹⁹ komen om 2 uur in het gemeentehuis samen: burgemeester Joannes D'huyvetter, de twee assessoren J. F. Van Vlaenderen en Jan de Cuyper en Judocus Franciscus Ma(e)rtens, sedert 27 december 1827 gemeentesecretaris¹²⁰. Jan de Cuyper was in 1827 assessor geworden¹²¹ en J. F. van Vlaenderen was pas in 1830 assessor geworden¹²². Ze vergaderen van twee tot drie uur en niemand van de andere raadsleden daagt op. Daarom wordt de vergadering om drie uur opgeheven en daarvan werd *dese Jegenwoordige Resolutie* opgesteld *om te valideren daar ende soo het behoort*. Dit verslag is ondertekend door de bovengenoemde personen. De afwezige raadsleden waren Josephus Bernardus Willems, Livinus Steyaert en J. B. Van Quakebeke.¹²³

Er heerste zeker ook in andere plattelandsgemeenten onrust en spanning want de dag voordien op zondag 3 oktober 1830 vluchtten de notabelen van Nevele naar Gent.¹²⁴

We mogen niet uit het oog verliezen dat burgemeester J. D'huyvetter tevens hoofdman was van de schuttersgilde.

Op 14 oktober 1830 stuurt het gemeentebestuur van Merendree¹²⁵ een brief aan de edele *Achtbare heeren commissarissen van het provisoir Gouvernement* waarin wordt medegedeeld dat de gemeenteraad op die 14 oktober 1830 het *provisoir Gouvernement van Belgenland* erkent.¹²⁶

Op de raadszitting van 16 oktober is als enige schepenen J. F. Van Vlaenderen aanwezig; zowel burgemeester J. D'huyvetter als schepenen Jan de Cuyper lieten verstek gaan. Het is dan ook *Den Eersten Assessor* J. F. Van Vlaenderen die het verlag samen met secretaris J. F. Martens ondertekent. Zij hebben

¹¹⁹ RAG, GEM109, nr. 8.

¹²⁰ RAG, GEM109, nr. 7.

¹²¹ *Almanak van de provincie Oost-Vlaanderen van 1827*.

¹²² *Almanak van de provincie Oost-Vlaanderen van 1830*.

¹²³ RAG, GEM109, nr. 3, zitting van 20 september 1830.

¹²⁴ J. Luyssaert, *De opstand te Nevele tijdens de Belgische Omwenteling van 1830, in Het Land van Nevele*, jg. 36 (2005), afl. 4, p. 315.

¹²⁵ Dit bestuur was samengesteld uit burgemeester Joannes D'huyvetter (nog steeds in dienst!); de assessoren J. F. van Vlaenderen en J. A. de Cuyper; de raadsleden Livinus Steyaert, Joseph vander Waerhede, Joseph Willems, J. B. Van Quakebeke en P. F. Waelpuut (RAG, GEM109, nr. 3, zitting van 14 oktober 1830).

¹²⁶ RAG, GEM109, nr. 1-24, uitgaande briefwisseling 1808-1894, brief nr. 1102 van 14 oktober 1830.

besloten dat zij op 17 oktober 1830 volgende mededelingen van het provi-soir Gouvernement van Belgenland zullen bekendmaken en aanplakken: een eerste bekendmaking gaat over het vorderen van de spoedige bijeen-komst *van den volks raed* en zijn leden; een tweede over de reorganisatie van de infanteriekorpsen.

In een document van 20 november 1830 zijn voor het eerst de namen van de twee nieuwe schepenen (assessoren) genoteerd: J. van der Waerhede en P. vande Voorde van Hecke, de secretaris is J. B. Coppens; de naam van de burgemeester ontbreekt. Was hij afwezig of nog niet aangesteld?¹²⁷

Op 27 november 1830 ziet het gemeentebestuur van Merendree er zo uit¹²⁸: burgemeester is Judocus Josephus De le Haye; de assessoren zijn Josephus vander Waerhede en Pieter Leopoldus van de Voorde; raadsleden: Felix Blomme, Josephus Bernardus Willems, Lieven Steyaert, Macharius van Vooren en Jan Baptiste van Quakebeke. De nieuwe secretaris is Joannes Baptiste Coppens. Maar dat nieuwe bestuur is niet in het bezit van de drie medaillons voor burgemeester en assessoren die eigendom zijn van de ge-meente en die waarschijnlijk nog in het bezit zijn van de vroegere burge-meester J. D'huyvetter en zijn assessoren. Het nieuwe bestuur hoopt dat het door tussenkomst van de districtscommissaris in het bezit zal gesteld wor-den van die drie medaillons.¹²⁹

Uiteindelijk stuurt de eerste assessor J. F. van Vlaenderen in naam van de nieuwe burgemeester een brief aan de heer *Joannes D'huyvetter te Gend* en verzoekt hem *den gouden eerpenning ofte medaillon die gediend heeft voor decoratie van den Borgemeester* en die nog in zijn bezit is *ten spoedigste te willen overleveren vermits den zelve door de gemeente gekogt* is en dus eigendom is van de gemeente.¹³⁰

¹²⁷ RAG, GEM109, nr. 10.

¹²⁸ RAG, GEM109, nr. 3.

¹²⁹ RAG, GEM109, nr. 1-24, uitgaande briefwisseling 1808-1894, brief nr. 1118 van 22 november 1830.

¹³⁰ RAG, GEM109, nr. 1-24, uitgaande briefwisseling 1808-1894, brief nr. 1132 van 2 december 1830.

Josse Joseph Delehay (ook: De le Haye) (Gent 28 mei 1800 - Outrijve 22 september 1888)

Hij was de zoon van juwelier Jean-Baptiste Delehay en van Marie-Thérèse Couteaux. Hij studeerde rechten in Gent en werd advocaat. In 1825 trouwde hij met Anna Lucia Dael (*Gent 7-9-1800 en †Merendree 15-8-1867.) de weduwe van François Clemmen en vestigde zich op het kasteel Velde.

Hij was lid van het Nationaal Congres in 1830 en werd zelf burgemeester¹³¹ van Merendree (1830-1833) als opvolger van de afgezette orangistische burgemeester Joannes D'huyvetter en hij werd ook burgemeester van de stad Gent.

Op 29 augustus 1831 werd hij verkozen tot volksvertegenwoordiger, mandaat dat hij tot november 1832 uitoefende. Hij werd ook nog in 1831 benoemd tot procureur des Konings in Gent, ambt waar hij zich in de volgende jaren volledig op toelagde.

In 1836 werd hij provincieraadslid. In 1838 barstte een incident los. Delehay had zich kritisch uitgelaten over de regering de Theux die volgens hem manoeuvreerde tegen het ontluiken van een politieke oppositie. Het gevolg was dat hij werd afgezet uit zijn ambt van procureur. Dit veroorzaakte rellen in Gent en Delehay werd populair. Hij liet zich voordragen op een katholiek-democratische lijst die gesteund werd door de Journal des Flandres en Den Vaderlander. Op 1 juni 1839 werd hij opnieuw volksvertegenwoordiger en in 1845 werd hij ook nog gemeenteraadslid van Gent. Zijn kritische houding tegenover de regering, zijn banden met industriële en commerciële Gentse families, en de disputen tussen de bisschop van Gent, Lodewijk-Jozef Delebecque en de progressieve katholieken, deden hem naar het liberale kamp overstappen. In 1846 was hij één van de Gentse vertegenwoordigers op het oprichtingscongres van de Liberale Partij.

In 1849 werd hij tweede ondervoorzitter en in 1850 eerste ondervoorzitter van de Kamer. Hij begon zich echter gaandeweg te distantiëren van zijn liberale vrienden en samen met enkele anderen stapte hij in de oppositie tegen de liberale regeringen. Dankzij de steun van de katholieken kon hij in december 1854 Constant de Kerchove de Denterghem opvolgen als burgemeester van Gent. In het parlement wendde hij zijn invloed aan voor het tot stand komen van de katholieke regering Pierre de Decker (1855-1857) en als gevolg hiervan werd hij op 30 maart 1855 tot Kamervoorzitter verkozen. In Gent werd hij het mikpunt van de liberale aanvallen.

¹³¹ In de gemeenteraadssitzing van 27 november 1830 wordt hij voor het eerst als burgemeester vernoemd (RAG, GEM109, nr. 3).

Als gevolg van zijn herhaalde overstappen van het ene politieke kamp naar het andere, kreeg Josse Delehaye de spotnaam "den draaier".¹³² Na de triomf van de Liberale partij bij de wetgevende verkiezingen van 1857 verloor hij zijn parlamentszetel en ook zijn burgemeesterszetel. In 1870 kwam hij weer in het parlement en dit tot in 1878.

Zijn grafsteen staat aan de oostgevel van de kerk van Merendree.

Een dochter van Josse Delehaye, Pauline Delehaye (1827-1909) trouwde met Louis Mechelynck (1818-1899), voorzitter van het Hof van Beroep in Gent. Hun zoon, Albert Mechelynck (1854-1924) werd advocaat, liberaal volksvertegenwoordiger en Minister van Staat, woonde in Merendree en was er lid van de schuttersgilde.

DE GILDE TIJDENS DE FRANSE OVERHEERSING

Tijdens de Franse Overheersing werden bij wet van 5 september 1791 de gilden afgeschaft, maar deze wet werd pas op 9 floreal van het jaar IV (28 maart 1795) in onze Verenigde Departementen toegepast. De afkondiging van de verbeurdverklaring van de eigendommen van de vier grootste wapengilden greep plaats op 6 juni 1796.¹³³ De gilde van Merendree werd niet afgeschaft; om een of andere reden bleef de gilde van Merendree ook in het bezit van het schietpark zoals het was in 1795.¹³⁴

De laatste akte van doodschuld werd ingeschreven op 8 oktober 1793 en is mede ondertekend door J. B. Vijncke (deken) en Joseph Wyckaert (koning). In 1804 en 1805 worden zeven akten van doodschuld ingeschreven en telkens ondertekend door J. Baillieul, *tresorier* en waard in het Wethuis, en Francies De Blonde, die in de nieuw gilde in 1824 baljuw zou worden. Eén akte is mede ondertekend door Pieter Francies vander Waerhede. Deze zeven nieuwe leden wonen in Wetteren, Sleidinge, Evergem, Lovendegem en Gent; niemand is inwoner van Merendree!

En dan heerst er stilte tot 1824, we zijn dan al goed in de Nederlandse Tijd.

¹³² N. Lehoucq en Tony Valcke, *De fonteinen van de Oranjeberg. Politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen van 1830 tot nu*, deel 2 biografisch repertorium, Gent, 1997, p. 199-200.

¹³³ J. Lambert, *Inbeslagname en verkoop van de nationale goederen*, Oostvlaams verbond van de kringen voor geschiedenis, voorlichtingsreeks nr. 28, p. 15.

¹³⁴ *Register van resolutiën...*, f 55r.

HERINGERICHTE GILDE 1824-1830

Op 21 september 1824 werden de statuten van de nieuw opgerichte gilde door achtentwintig leden goedgekeurd en meteen ondertekenden ze hun doodschuld. Wegens de zware beschadiging van het *Register of Gulden Boek* zijn enkele handtekeningen maar gedeeltelijk leesbaar.

Met enige moeite konden we volgende namen ontcijferen: Joseph Bernard Willems, Pieter Livin van der Cruijssen, Pieter van der Cruijssen, (...) vander Waerhede, Jan Bte Coppens, Pieter Francies van der Waerhede, Const. Dael, Jan Francies Lomme, Francies Jan Gyselynck, P. De Vreese, H. Hultem, Louis Joseph Lemaire, Francies de Blonde, H. Wieme, Dominicus Steyaert, Jan Baptista van Vlaenderen, P. vande Voorde van Hecke, Henricus Foket, Jacobus Cornelis, Carolus De Weirdt, Frans De Vogelaere, P. Francies Cocquijt, Francies Tytgadt. Andere namen zijn niet meer te lezen omdat de bladzijde gedeeltelijk weggebrand is.

Enkele stichters waren lid van de oude gilde of waren (nieuwe) vooraanstaanden uit Merendree: Joseph Bernard Willems, gemeenteraadslid in 1822; Pieter Livin van der Cruijssen, *meester bakker en wynckelier*, werd lid van de gilde op 24 september 1785 en was gemeenteraadslid in 1819; Pieter Francies vander Waerhede fs Dominicus, trad op 20 januari 1780 toe tot de gilde en was toen schepen van Merendree; Francies Jan Gyselynck, *adjoint* in 1822 en secretaris in 1824; P. De Vreese gemeenteraadslid in 1819 en schepen in 1824; Francies de Blonde, werd op 25 september 1785 lid van de gilde en Jan Baptista van Vlaenderen was gemeenteraadslid in 1819.

Het is opvallend dat enkele van deze stichters omstreeks 1780-1785 al lid waren van de gilde en dus 40 à 45 jaar later aan de wieg stonden van de nieuwe gilde.

Stichting van de nieuwe gilde

Op 2 oktober 1824 vergaderde het schepencollege van Merendree in aanwezigheid van Joannes D'huyvetter, burgemeester; Karel Francies van de Velde, Pieter Francies de Vreese en Pieter Livin van de Cruyssen, schepenen en Francies Joannes Gyselynck, secretaris. Het enige agendapunt was de brief die het college had ontvangen van enkele inwoners.

Van wegen eenige ingezetenen van dit Gemeente is aan het bestuur rekweste gepresenteert, daer by verzoekende om te mogen herstellen binnen dit Gemeente het Gilden van den H. Sebastianus daerby overleggende de Reglementen, Statuten en Conditien van daten eenentwintigsten September

1800 vier entwintig, op welke sy van voornemens waren zulks te wege te brengen.

Enkele inwoners wilden dus op 21 september 1824 de oude gilde nieuw leven inblazen. Het gemeentebestuur heeft geen bedenkingen tegen de reglementen, statuten en voorwaarden en bekrachtigt het verzoek voor zover de gilde zich gedraagt naar de wetten en het politiereglement.¹³⁵

Twee van de stichters van de nieuwe gilde zetelden bovendien in het gemeentebestuur van Merendree: Pieter Livin van der Cruyssen als schepen en Francies Joannes Gyselynck als secretaris.

Op 2 oktober 1824 schreef de nieuwe hoofdman Joannes D'huyvetter tevens burgemeester van Merendree op de laatste bladzijde van *Ordonnantien regels ende statuten uijtghегheven bij den edelen ende weirden heere Jo.s Guilliame Le Poijvere. Actum 5 februari 1717*: "Desen Register Inhoudende de Statuten en Reglementen vanden Ouden gilden van den h: Sebastiaen opgerecht binnen de gemeente van Meerendre den 5 februarij 1717 Mitsgaeders de aenveerdijnghe der gilde Broeders en Susters beschreeven op 309 Bladzijden alsdus genumeroteerd is Door ons hoofdman van desen actueelen gilde opgerecht den 2 8bre 1824 gesloten en gecreteerd geworden Meerendre Desen 2 8bre (oktober) 1824" Ondertekend: "Joannes D'huyvetter".

Daarmee sluit hij een periode af en luidt een nieuwe tijd in voor de gilde.

Op 14 november 1824 kwamen alle broeders *van den gilden van den H. Sebastianus* samen volgens artikel 3 van de statuten, bekrachtigd door de burgemeester en schepenen van Merendree. De eretitel van hoofdman van de gilde zal worden aangeboden aan burgemeester Joannes D'huyvetter. Een delegatie bestaande uit: Pieter Francies vander Waerhede fs Dominicus, Pieter Livinus van der Cruyssen, Joseph Bernard Willems, Pieter Leopold van de Voorde, Francies Tytgadt en Peter Francies De Vreese begeeft zich om half twee op weg naar de woonst, d.i. kasteel Melderden, van de burgemeester om hem officieel de eretitel van hoofdman aan te bieden. Bij hun terugkomst laten zij weten dat hij de eretitel heeft aanvaard en dat hij op zondag 21 november 1824 om twee uur in de namiddag de vergadering zal komen bijwonen.

Er heerst hier toch wel enige verwarring want reeds op 2 oktober noemt D'huyvetter zichzelf *hoofdman van desen actueelen gilde opgerecht den 2 8bre 1824*...maar hij was het toen officieel nog niet.

¹³⁵ RAG, GEM109, nr. 15 uitgaande briefwisseling.

Op die zondag 21 november 1824 werd Joannes D'huyvetter onder luide toejuichingen ontvangen en als hoofdman aangesteld. De aanwezigen, *gepresideert* door de hoofdman, kozen daarop volgens artikelen 2, 4, 5, 7 van de statuten *het bestier van dezen Gilden bestaende* uit deken Pieter Francies van der Waerhede; baljuw Francies De Blonde (werd lid van de gilde in 1785) en proviseerders (bestuursleden) Constantin Guislain Kervyn¹³⁶, Pieter Livin vander Cruyssen, Joseph Bernard Willems, Francies Tytgadt en Jan Baptista van Vlaenderen. Griffier werd Francies Jan Gyselynck tevens gemeentesecretaris en zijn adjunct werd Jan Bte Coppens. Als ontvanger werd Joseph van de Waerhede gekozen, de *Vinderick* werd Pieter van der Cruyssen (tevens schepen van Merendree) en tenslotte was Ferdinand De Clercq de *Knaepe*. Zij legden in handen van de hoofdman de eed af en werden vervolgens door hem in hun hoedanigheid geïnstalleerd. Het verslag van deze aanstelling werd opgemaakt ten *Gildenkamer* en ondertekend door de aanwezigen.

Op 16 januari 1825 schenkt de hoofdman Joannes D'huyvetter *eenen zilveren vogel dienden tot halscieraed van den koning*¹³⁷. Het massief-zilveren juweel in de vorm van een papegaai met gekromde bek en stevige klauwen weegt 75 gram. Het zilvermerk VB bracht aan het licht dat de vogel vervaardigd werd door Josephus Van Branteghem (1791-1862), goud- en zilversmid op de Korte Munt te Gent.¹³⁸

Hoofdman Joannes D'huyvetter en de gilde 1825-1829

Bijeenkomst van 16 januari 1825

Het bestuur, ook *Leden van den Eed* genoemd, komt op 16 januari 1825 samen en legt vast dat op de feestdag van de H. Patroon van de gilde een solemnele mis met offerande zal gecelebreerd worden en dat na de middag om twee uur zal geschoten worden voor de *Koninklyken Gaey*..

¹³⁶ R. Moelaert, Heraldiek te Merendree, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 33 (1982). Constantin Ghislain Kervyn de Meerendré (1776-1852) is de jongste zoon van Jean-Baptist Henri Bavon heer van Lettenhove Hunots en Hemstroe (Gent 1722-†Merendree1796).

¹³⁷ *Register van resolutiën...*, f 3r en 53 r.

¹³⁸ D. Steyaert, De Zilveren Vogel, in *Informatieblad...*, 1982, p. 32-34.

Koningsschiëting op 24 januari 1825

Op 24 januari 1825 hield de nieuwe gilde haar eerste koningsschiëting. Reeds om negen uur 's morgens zijn in de gildekamer verzameld: de hoofdman, deken, baljuw, leden van de eed en de andere gildebroeders. *Orders gewijze zijn (zij) uytgemarcheerd met vliegende vindel en slaende trommels en verdere eereteekens onder den toeloop van eene menigte aanschauwers naer de kerke.* Na de kerkdienst zijn zij *op het zelve order naer de gildekamer terug gekeert* waar zij op een banket werden vergast en *sig vriendelyk en goedhertiglyk hebben verlustigd tot ten dry uren van den naermiddag.* In dezelfde stoet zijn ze dan vertrokken naar het *Gildepleyn*, gevolgd door *ontal-ryke ingezet en afgeseten dezer prochie.* De *koninklyke gaey van eere* werd afgeschoten door Pieter Francies De Coster inwoner van Merendree. Hij werd door de hoofdman omhangen met een *orangie* lint waar *de silveren vogel was aenhangende.* De aanwezige schutters wonen dan in de kerk het lof bij en begeven zich nadien weer naar de Gildekamer waar aan de koning de erewijn wordt aangeboden. Het feest is nog niet ten einde: nu wordt de koning in stoet *naer syne woonste geleyd.*¹³⁹

29 januari 1826

Op 15 januari 1826 wordt beslist dat het feest van de H. Sebastiaan jaarlijks zal gevierd worden op 20 januari. Maar omdat in 1826 de feestdag van de patroonheilige valt op een vrijdag (vleesderven?) zal het feest gevierd worden op zaterdag 29 januari. Op die dag zal ook de koningsschiëting plaatsgrijpen met prijzen geschonken *uyt de kas van het Gilden.*¹⁴⁰ De koning werd geschoten door Pieter Livinus vander Cruyssen *tweeden assessor* (schepen) *der regeringe van dees gemeente.* Hij werd omhangen met een *oragne* lint waar *aen den silveren koninklyken gaey was hangende.*¹⁴¹

29 juni 1826: nieuwe sprang

Op de vergadering van 4 juni 1826 wordt beslist *op te regten een nieuwe perse (...) op den Gildenplyne ter plaetse alwaer voor dezen heeft gestaen, de gene van ouden gilden* en ook zal men daar *opregten een tente in abeelen hout.* De onkosten zullen gefinancierd worden door openbare inschrijving. En reeds op 29 juni, nauwelijks veertien dagen na deze beslissing, wordt er

¹³⁹ *Register van resolutiën...*, f 3v-4r.

¹⁴⁰ *Register van resolutiën...*, f 6v.

¹⁴¹ *Register van resolutiën...*, f 7v.

geschoten op de nieuwe *Peirse* en op 13 augustus 1826 vond daar een luis-terlijke gaaischiëting plaats. Op die schiëting van 29 juni schenkt de hoofdman J. D'huyvetter *ene Gouden medaille voor den oppervogel* en twee zilveren medailles *voor de twee zyde vogelen*.¹⁴²

Koningsschiëting op 20 januari 1827

In de zitting van 14 januari 1827 wordt beslist om op 20 januari, de feestdag van de patroon H. Sebastiaan, een koningsschiëting in te richten.¹⁴³ Op die dag begint het feest al vroeg in de morgen met een optocht naar de kerk tot het *aenhooren de Misse*, die *ter eeren van den h. Ridder Sebastiaen patroon van dees Gilden* wordt opgedragen. Na de mis trekken de leden naar de gildekamer waar ze ontvangen worden op een maaltijd. Daar hebben ze zich verlustigd *tot ten dry ueren des naermiddags*. Dan gingen ze naar het aanhoren van het lof terug naar hun gildekamer. Maar gezien het slechte weer die dag werd besloten de koningsschiëting uit te stellen en ze ook maar om de drie jaar meer te houden, dus in 1830, tenzij de huidige koning zou komen te overlijden. Maar door de interne moeilijkheden na de Belgische Omwenteling ging de schiëting van 1830 niet door.¹⁴⁴

De uitgestelde koningsschiëting vond plaats op 28 april 1827 en de hoofdvogel werd afgeschoten door Josephus Bernardus Willems, een van de proviseerders. Hij werd bekleed met het *gilden vlies*.¹⁴⁵

Schiëting van 14 en 17 juni 1827

Deze nieuwe koning Josephus Bernardus Willems schenkt *dry Zilverre Medaillen* op de schiëting van 14 juni 1827. De oppervogel werd neergehaald door Joannes Batptista Coppens en *den tweeden zyde vogel* door Pieter Francies Cocquyt. Maar het weer trad op als spelbreker. Het schietspel *by het aenkomen van een onweder ten ses sueren geëyndigd zijnde zonder dat de eerste zyde vogel afgeschoten te weezen* is de schiëting bepaald op zondag 17 juni *naer het eijndigen der godelijke diensten*¹⁴⁶. Op zondag 17 juni 1827 werd *den eersten Zijdevogel afgeschoten* door Joannes Francies

¹⁴² *Register van resolutiën*..., f 8v-10v.

¹⁴³ *Register van resolutiën*..., f 11r

¹⁴⁴ *Register van resolutiën*..., f 13r.

¹⁴⁵ *Register van resolutiën*..., f 14r.

¹⁴⁶ *Register van resolutiën*..., f 15r.

Lomme, met een eerpenning omhangen. Op zondag 12 augustus 1827 vond een *luisterlijke* schieting plaats.¹⁴⁷

Schieting van 19 september 1829

Op de vergadering van 13 september 1829 wordt beslist de feestdag van St.-Sebastiaan te vieren op 19 september en *des middags te treffen in het gemeente hujs* om er de rekening van 1828 voor te leggen.¹⁴⁸

Dit was de laatste bijeenkomst van de eed voor de Belgische Omwenteling. Op die 19^e september was de Septemberopstand in Brussel al aan de gang... In het *Resolutieboek* is de laatste acte genoteerd op 19 september 1829, ze is o.m. ondertekend door Joannes D'huyvetter en J.J. De Le Haye¹⁴⁹.

De eerstvolgende acte werd pas ingeschreven op 29 mei 1834 en in die acte komen de namen voor van het nieuwe gildebestuur dat op 13 augustus 1833 was verkozen.

Het was samengesteld uit: hoofdman mijnheer Kervyn, burgemeester van Merendree; deken Constantin Guislain Kervyn; baljuw Joseph Guislain vander Cruysen; vijf proviseerders: J.J. Delehay, procureur des konings, Francies de Vogelaere, Joseph vander Waerhede, Jan Baptiste Coppens en Pieter De Cock.

Uit dit hiaat in het *Resolutieboek* van 19 september 1829 tot 13 augustus 1833 zou men kunnen afleiden dat tijdens de Belgische Omwenteling van 1830 de gilde opgehouden heeft te bestaan, maar andere bronnen bewijzen het tegendeel.

De gilde bestond zeker (weer) in 1831 want op 29 juni 1831 ondertekenden vier nieuwe leden hun doodschuld¹⁵⁰: Francies en Eduourd Haesaert, Pieter Standaert en *Mynheer Kervyn Borgemeester*. Pas op 18 augustus 1833 werd weer een nieuwe lid ingeschreven: Camille Kervyn.

De overgang van het oude naar het nieuwe gildebestuur in 1830 verliep niet zonder strubbelingen (zie hierna), zo was het *Resolutieboek* een tijdlang verdwenen. Laten we de griffier van de gilde F. Gyselynck zelf aan het woord¹⁵¹: *De boeken ende verdere papieren raekende dezen gilden, in het geheym uyt de kasse, genomen zynde door den Avoué D'huyvetter, die als hoofdeman,*

¹⁴⁷ *Register van resolutiën...*, f 15r.

¹⁴⁸ *Register van resolutiën...*, f 20v.

¹⁴⁹ *Register van resolutiën...*, f 21r. De Le Haye werd op 1 juni 1825 lid van de gilde.

¹⁵⁰ *Gulden Boek...*, f 9r.

¹⁵¹ *Register van resolutiën...*, f 21v.

hem alle exclusif recht toeeygende, zyn op dezen geene hoegenaemde resolutiën, kunnen aengetekent worden.

Aangezien de hoofdman, tevens ontslagen burgemeester van Merendree D'huyvetter het *Resolutieboek* als zijn eigendom beschouwde en uit de kast had genomen, konden geen verslagen meer genoteerd worden. Wel kon men in het *Register of Guldenboek* de nieuwe leden noteren. Pas na zijn overlijden kwam de gilde weer in het bezit van dit boek.

DE HERNIEUWDE GILDE IN 1831

Op 29 mei 1834 werd met eenparigheid van stemmen een nieuw bestuur verkozen. Hoofdman is burgemeester Kervyn¹⁵²; deken wordt Constantin Guislain Kervyn (vader van Henri); Joseph Guislain vander Cruyssen wordt baljuw; de provisdeerders zijn: J. J. Delehay¹⁵³ (procureur des konings en burgemeester van Merendree van 1830 tot 1833), Francies de Vogelaere, Joseph vander Waerhede, Jan Baptiste Coppens, Pieter de Cock; ontvanger, griffier Francies Joannes Gyselynck en adjunct griffier worden in hun functie bevestigd.¹⁵⁴

Vernieuwing van de eed op 1 oktober 1844

Sedert de verkiezingen van de eed op 21-11-1824, 26-10-1828, 29-05-1834, 10-08- en 12-09-1842 werd deze niet vernieuwd, daarom werd op 1 oktober 1844 met eenparigheid van stemmen volgend nieuw bestuur gekozen: deken: *den Edelen heer* Constantin Guislain Kervyn; *Provisdeerders*: Judocus Josephus Delehay, Joseph vander Waerhede, Paul Kervyn, Pieter de Cock, Charles van Hoorebeke¹⁵⁵; ontvanger Mr Jan Baptiste Coppens, griffier Francies Joannes Gyselynck¹⁵⁶ en *Knaepe*: Pieter Pieters zv Emanuel. Er wordt

¹⁵² Jonkheer Henri Kervyn was een zoon van Constantin Kervyn en van Marie de Kerchove. Hij trouwde met Emilie van Hoobrouck (1817-1891). Ze kregen twaalf kinderen en hebben een talrijk nageslacht. In 1833 en tot in 1842 was hij burgemeester van Merendree. In juni 1835 werd hij katholiek volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Gent in opvolging van Adolphe della Faille d'Huyse. Hij vervulde dit mandaat tot in 1847. Van 1847 tot 1879 was hij inspecteur voor het lager onderwijs in de provincie Oost-Vlaanderen.

¹⁵³ Wordt ook De Le Haye geschreven.

¹⁵⁴ *Register van resolutiën...*, f 22r22v.

¹⁵⁵ Notaris in Zomergem.

¹⁵⁶ Tevens gemeentesecretaris van Merendree.

ook beslist om de koningsschietsing die op de patroondag van de H. Sebastiaan moet plaats vinden in januari en die omwille van de weersomstandigheden niet steeds kan doorgaan, elk jaar te verschuiven naar 13 augustus. Er wordt ook op gewezen dat sommige artikelen uit de statuten die wijzen op verscheidene plichten van de gildebroeders en die nu *byna geheel uyt het oog verlooren zyn (...) in volle uytwerkinge* moeten gesteld worden. De artikelen die bepalen dat de gildebroeders met flambeeuwen of *waslicht* de processies moeten vergezellen, worden niet meer strikt toegepast; het staat iedereen vrij de processie al dan niet bij te wonen..¹⁵⁷

Dagelijks leven van de gilde 1831-1847

Over het reilen en zeilen van de gilde in 1831 en 1832 zijn er geen documenten bewaard, wel weten we uit De Gazette van Gend dat in 1831 en 1832 gaaischietsingen plaats vonden in Merendree.¹⁵⁸ Zo is er een verslagje bewaard van 13 september 1831, waarop o. m. het volgende is genoteerd: *13 7bre 1831 absent in de misse paap Kervyn, H. Kervyn, P. Kervyn, D. Kervyn, De le Haye, van Hecke, Backer* (dit namenlijstje is doorstreept) daaronder volgt: *Prysen 1e twee platyn Kandelaeren 2e cabaret en 6 Kaffé tassen met schaelkens in 't wit 3e idem idem 6e kleyne (...) iedereen een pinte wyn geschoten door* (niet ingevuld). Er was dus in 1831 zeker weer enige gildeactiviteit.¹⁵⁹

De eerste koningsschietsing na 1830 vond plaats op 13 augustus 1833, de patroondag van de H. Radegundis. De koninklijke vogel werd neergelegd door Pieter Standaert.¹⁶⁰

Op 24 augustus 1834 werd de *koninglyken vogel* afgeschoten door Francies Haesaert¹⁶¹. En nog in 1834 vond op zondag 24 augustus 1834 een *luysterlyke schietsing* plaats¹⁶².

Op zondag 24 mei 1835 was er een schietsing waarop alle de *gildens* van andere steden en gemeenten zullen beschreven worden en op 16 augustus 1835 een prijschietsing waarop *alle vremde gildens* uitgenodigd worden. Op zondag 13 augustus 1835 wordt naar de koningsvogel geschoten.

¹⁵⁷ *Register van resolutiën...*, f 42v-44r.

¹⁵⁸ Met dank aan dr. P. Huys voor deze mededeling.

¹⁵⁹ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 22.

¹⁶⁰ *Register van resolutiën...*, f 22r.

¹⁶¹ *Register van resolutiën...*, f 24r.

¹⁶² *Register van resolutiën...*, f 23v.

Op de vergadering van 26 juli 1835 werd vastgesteld dat sommige herbergiers zonder toestemming van de gilde tenten plaatsen op het gildenplein. Daarom wordt bepaald dat alle herbergiers die geen gildebroeder zijn geen tent mogen plaatsen op het plein noch drank verkopen tenzij zij vijf frank hebben betaald. Commissarissen zullen controle uitoefenen.¹⁶³

Op de schieting van 14 augustus 1836¹⁶⁴ wordt Camille Kervyn de nieuwe koning, aftredende koning is August Kervyn¹⁶⁵.

De gildeleden betalen niet steeds hun doodschuld. Zo worden bijv. op 1 mei 1836 vermaanbrieven *tot de betaeling van hunne schulden* gestuurd aan de erfgenamen van de overleden Joannes Thys en Francies de Vogelaere¹⁶⁶. Op 20 november 1836 vermeldt Pieter Livinus Martens in zijn Memorieboek: *Eenen groten wind dan tefrente huysen en meubels afgevlagen zijn. Eene gaeyperse die zeer sterk was is omverre gevlogen op Merendree dorp.*

De maaltijd die plaats vindt op de feestdag van de patroon van de gilde en om gegronde redenen uitgesteld werd, zal op 8 september 1836 worden gehouden. Elke gildebroeder zal voor de maaltijd 1 frank betalen. Na de middag wordt een waterschieting gehouden op de parkvijver van het kasteel van de familie Kervyn de Meerendré.¹⁶⁷

Het slechte weer blijft de gildebroeders parten spelen. Het feest van hun patroonheilige Sebastiaan dat op 20 januari valt, moest in 1838 omwille van het *streng weder* uitgesteld worden tot 18 mei¹⁶⁸.

Op de koningsschieting van 13 augustus 1842 wordt Pieter Standaert opgevolgd door Camille Kervyn, burgemeester¹⁶⁹.

Op 13 oktober 1843 schiet Albertus Cocquyt zich koning en een jaar later wordt op 11 augustus 1844 zijn opvolger Joseph van der Cruysen met de eretekens als koning bekleed.

Op zondag 8 juni 1845 vond een prijschieting plaats in Merendree waaraan in het totaal zeventig schutters deelnamen afkomstig uit Leerne, Zomergem,

¹⁶³ *Register van resolutiën...*, f 24v-25r.

¹⁶⁴ *Register van resolutiën...*, f 27r.

¹⁶⁵ De tweede zoon, Camille Kervyn (Gent, 9 juli 1810 - Sint-Michiels, 13 februari 1887), burgemeester van Merendree, trouwde met barones Constance van Zuylen Van Nyevelt. Ze kregen negen kinderen. Hij werd in 1886 in de erfelijke adel opgenomen.

¹⁶⁶ *Register van resolutiën...*, f 25v.

¹⁶⁷ *Register van resolutiën...*, f 27r.

¹⁶⁸ *Register van resolutiën...*, f 30r.

¹⁶⁹ *Register van resolutiën...*, f 34r.

Lotenhulle, Waarschoot, Landegem, Aalter, Nevele, Baarle, Deinze, Gent, Lovendegem.¹⁷⁰

De St.-Sebastiaansgilde van Gent nodigde de gilde van Merendree uit op een prijschiëting op 29 juni 1845 in Gent. Vergezeld van leden van de gilde trok de koning van de gilde van Merendree *vergezeld van den eerteekenen van den gilde, bestaende in den oudengroten standaert, trommel en pyffer* naar Gent. Een deputatie bestaende uit de schutters en gildebroeders Coppens en Standaert heeft aan de raad van de *souvereyn hoofdgilden* bestaende uit de heren Minne, Baert, *President* Mechelinck, van Mosselvelde, Vliege, Isr. van der Wee, J. Segaert, Chls. Dossche en Vigne (koning) de statuten van 5 februari 1717, het keizerlijk octrooi van 1 juni 1754 en andere stukken ter hand gesteld. De deelnemers begaven zich om 2 uur van het hotel Picardiën in stoet naar het stadhuis. De burgemeester schonk aan de griffier van de Merendreesse gilde *eene zilvere vergulde medaille* waarop aan de ene kant geschreven stond: *Société de St Sébastien à Gand tir à l'arc à l'occasion de la fête communale de 1845* en aan de andere zijde *Medaille decernée à la société de Meerendre titres et insignes les plus anciens*. De schiëting vond plaats in het beluik van de abdij de Bijloke. Pas 's anderendaags keerden de schutters naar huis terug.

Op 13 augustus 1845 schiet Augustin Claeys zich koning en bij de volgende schiëting op 9 september 1845 schonk hij de waardevolle prijzen (zie hierna). Op 9 september 1845 hield men een blazoenschiëting: voor de ene was de prijs een of andere beloning, voor de andere een grappige penaltiteit¹⁷¹.

Op de koningsschiëting van 13 augustus 1846 is het Augustus Kervyn die na *eenige touren kamping* de erevogel heeft neergeveld en met *het koninklijk eer-teeken is bekleed geworden*¹⁷².

Het laatste verslag van een schiëting dat in dit Register van resolutiën is opgenomen, dateert 18 augustus 1847, op die dag wordt Augustus Tydgadt met vreugdegeroep als nieuwe koning onthaald¹⁷³.

Hier eindigt het register.

¹⁷⁰ *Register van resolutiën...*, f 45v.

¹⁷¹ R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*, p. 23.

¹⁷² *Register van resolutiën...*, f 55v.

¹⁷³ *Register van resolutiën...*, f 58v.

Prijzen

Her en der staat in het *Register van resolutiën* een lijstje van de prijzen die door de koning worden geschonken op een schieting.

Op 12 september 1842 schonk de koning Camille Kervyn voor de oppervogel *eene groote verlackte schynck telloor*; tweede zijde vogel *eenen stoel van palissander haut met cristale olie en azyn caraffe*; de twee kallen elk *eene zeer fraeye geplatineerde keirspanne* en de vier kleine vogels elk een *pinte wyn*.¹⁷⁴

Op 1 oktober 1844 zorgde Joseph van der Cruyssen als koning voor volgende prijzen. Eerste prijs *twalf bierglazen en Cabaret* (schenklad), tweede en derde prijs: *liqueurs ruymers* (roemer) *en Cabaret*; vierde en vijfde prijs: *zautvat, pepervat en mostaert pot*; zesde tot negende prijs: *elk een pinte wyn*.¹⁷⁵

Op de schieting van 9 september 1845 schonk de koning Augustin Claeys voor de oppervogel: *eenen cabaret met kaffé kan, suikerpot, melk kan en ses schaelkens en tassen van wit geleyerwerk* (geglazuurd aardewerk); voor de twee zijvogels: *elk ses dessert tellooren*; voor de twee kallen: *elk een witte geleyerde onbeyt tas met schaele* en voor de vier andere vogels: *elk eene pinte wyn*.¹⁷⁶

Leden van 1842 tot aan de Eerste Wereldoorlog

Voor het samenstellen van deze ledenlijst heb ik gebruik gemaakt van *Gulden boek van S. Sebastiaen Meerendre. Register bevattende de vernieuwde statuten almede de verbinding der broeders van het Gilden van den H. Ridder Sebastiaen*.

Dit register bevat de toetredingsakten vanaf 21 september 1824 tot 13 september 1920. Het is zwaar beschadigd door brand en sommige passages zijn slechts met grote moeite te lezen. Toch probeer ik aan de hand van dit register een beeld te krijgen van de nieuwe leden: wie waren ze en uit welke klasse van de bevolking waren ze afkomstig. Ik wil er toch op wijzen dat we slechts een gedeeltelijk beeld krijgen, aangezien een aantal toetredingsver-

¹⁷⁴ *Register van resolutiën...*, f 34r-v.

¹⁷⁵ *Register van resolutiën...*, f 42v.

¹⁷⁶ *Register van resolutiën...*, f 29v.

klaringen nauwelijks kunnen gelezen worden. Een andere bron is het rekeningboek¹⁷⁷ maar daarin wordt het beroep van de nieuwe leden niet vermeld. Vast staat dat de nieuwe gilde in tegenstelling tot de oude, geen vrouwelijke leden meer telde.

Beroep van de nieuwe leden tussen 1842 en 1914

Burgemeester en grondeigenaars: Kervyn, burgemeester; Paul Kervyn, eigenaar; Desiré Kervyn, eigenaar; Joannes Baptista de Neve, landbouwer en eigenaar Zomergem; François Antoine Versmessen, grondeigenaar Gent; Charles de Seille, eigenaar Merendree; Achilles Jean Jules Ghislain de Seille Hansbeke; Jozef Marie de Schuyter, grondeigenaar Hansbeke; Maurice Metdepenningen, grondeigenaar Gent; Norbert D'huyvetter, eigenaar Gent.

Particulier, bijzondere, rentenier: Leon Kervyn de Meerendré, bijzondere; Chs Haesaert, rentenier; Standaert Adolphus Carolus Antonius, bijzondere Merendree; Desiré De Groote, particulier; graaf van der Stegen de Putte¹⁷⁸.

Notaris: Charles van Hoorebeke, notaris Zomergem; Dierick, notaris Nevele; Bruno Blomme, notaris Lovendegem; Timon Peter Marie Richard de Seille, notaris Poeke.

Advocaat: Mechelynck, advocaat Gent.

Geneesheer: Augustus Claerhaut, Med. Doct Merendree; Verstraete August geneesheer te ??

Secretaris: Désiré De Meyer, gemeentesecretaris Merendree, wonende Hansbeke; Lodewijk De Rycke, gemeentesecretaris Vinderhoute en Merendree; Leon van den Bos, secretaris bureau Weldadigheid Gent; Leonce Brossé, gemeentesecretaris St.-Martens Leerne, wonende Merendree.

Onderwijzer: Bernardus van den Berghe, Landegem; Bernard Claeys, onderwijzer Landegem; Henri Ferdinand De Schryver, onderwijzer Merendree.

¹⁷⁷ Rekeningenboek begonnen op 14 januari 1845.

¹⁷⁸ In 1905 uitgeroepen tot erevoorzitter, geeft zijn ontslag in mei 1909 en wordt weer lid in 1910. Zie voor zijn biografie J. De Schryver, *Auguste Havenith, Josse De Lehaye en anderen...*, Afsnee 2013, p. 181-195 (uitgegeven in eigen beheer).

Koster: Petrus Duerinck koster Merendree.

Bierbrouwer, jeneververkoper: Livin vander Straeten, bierbrouwer; Eduardus Claudon, bierbrouwer Zomergem; Jules van der Vennet, brouwer Merendree; August Meiresonne, brouwer Landegem; Jos van de Voorde, bierbrouwer Lovendegem;

Achille Rots, bierbrouwer; Charles Bauwens, jeneververkoper Merendree; Louis de Vlieghe, bierbrouwer Lovendegem.

Landbouwer, hovenier, bloemist: Frederic Verstraete, landbouwer Merendree; Alfons Vander Vennet, landbouwer Merendree; Arthur Vermeire, bloemist Merendree; Chs. Lootens, hovenier Merendree.

Handelaar, koopman: Alfons Duchateau, handelaar in ellegoederen Merendree; Charles De Wispelaere, zwijn(handelaar?) Lovendegem; Auguste Verzelderen, negociant Merendree; Joannes de Schryver, koopman in hoornvee Merendree;

Frederik van Hulle, koopman in granen; Désiré de Ronne, koopman Landegem; Henri Wille, koopman in vlas Merendree; August de Vriend, fabrikant Zomergem.

Mulder: Augustus Tytgadt, mulder; Karel van Overwaele, mulder; Steyaert, mulder en olieslager Merendree.

Ambachtslieden: Albertus Cocquyt, broodbakker; Pieter de Ketelaere, koperslager; de Decker, schoenmaker Merendree; Alfons Kamiel Waelput, kuiper Merendree; Alfons van Hulle, timmerman Merendree; Philemon Beckaert, hoefsmid Merendree; Camiel Kneuvelds, kleermaker Nevele; Jules De Smet, bakker Merendree.

Herbergier: Pieter de Doncker, herbergier Merendree; Petrus Heyntjens, herbergier Merendree.

Kroniek van de gilde van ca. 1845 tot 1914

Zoals eerder gezegd is het verslagboek of resolutieboek na 1847 niet bewaard, enkel een rekeningenboek, zodat wij hieruit het dagelijks gildeleven proberen te reconstrueren in de vorm van een kroniek.

Op 5 januari 1846 stelt Jan Batiste Coppens, *tresorier* van de gilde zijn financieel verslag op over het werkjaar 1845.¹⁷⁹ In het oog vallen uitgaven voor het opnemen van *insertien* (aankondigingen) in Den Gendschen Mercurius en betalingen aan de gebroeders Michiels (Gent) voor het drukken van uitnodigingen, brieven en convocatiebrieven. De teerlingen van de gaaipers werden gerepareerd en de trommelaar werd betaald voor zijn optreden tijdens het *diné*. Francies van Belle ontvangt 11 frank voor de reparatie en levering van het overtrek van *den Drapeau* en J. Patyn 20 frank voor het restaureren van de standaard der *Societeyt*.

Uit de rekening blijkt ook dat de diners van de gilde van 1844 en 1845 werden betaald aan de *tresorier* Jan Baptiste Coppens, die tevens de uitbater was van het gildelokaal (zie hoger).

In de periode 1846-1864 eindigde het boekjaar telkens met een nadelig saldo en kende een dieptepunt in 1855. Als oorzaak kan worden aangevoerd: de malaise in de Vlaamse textielnijverheid en de grote herstellingen die aan de sprang werden uitgevoerd.¹⁸⁰

Naast de gebruikelijke betalingen in 1847 aan de *knape* en aan de drukker voor het opnemen van aankondigingen in De Zondagbode (Gent) valt een uitgave in het oog voor de levering van 24 liter bier door Petrus de Cock op de grote prijschiëting en zeven flessen bier voor de pijlrapers op de koningsschiëting. Voor het vergulden van de koningsvogel rekende Joseph van der Cruyssen 2,50 fr. aan.

In 1848 wordt aan J. De Paepe 2,18 fr. betaald voor de reparatie van de teerlingen en Petrus De Cock leverde weer eens 14 liter bier op de prijschiëting. In 1850 ontving Petrus van Hulle 6,02 fr. voor het draaien van de gaaien en voor reparaties aan de perse.

In 1851 had de gilde een betaalde trommelaar en een zot. En naast de gebruikelijke uitgaven voor *thaire* op de schiëtingen werd Leo Verheye in 1852 betaald voor de reparatie (weer eens!) van de gaaiperse; August Claëys voor het leveren van kalk en stenen en Josephus de Paepe voor de reparatie van de teerlingen.

De staat van uitgaven bestaat elk jaar ongeveer uit dezelfde posten; dit is een voorbeeld van de uitgaven in 1861:

1. Prijzen voor de koningsschiëting.
2. Jaarwedde van de *knape*.

¹⁷⁹ Rekeningenboek begonnen op 14 januari 1845..., f. 4v-5v.

¹⁸⁰ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 47.

3. Celebreren van de jaarlijkse mis voor St.-Sebastiaan.
4. Dragen van het beeld van St.-Sebastiaan.
5. Aankondigingen in de Zondagbode.
6. Reparaties van de gaaisprang.
7. Dragen van de gaaien op de schieting.
8. Het geven van een diner.

Een financieel hoogtepunt werd bereikt in 1867 maar door de aankoop van een nieuwe sprang in 1870 sloten de rekeningen opnieuw met een nadelig saldo.

In de uitgaven van 1873 wordt Petrus Durinck vermeld als koning, Bruno Van Wassenhove als knaap en Leo Leyzeele als trommelaar. En 1873 was een goed jaar. Meester Leon Bouckaert, notaris te Ursel, laat aan de gilde weten dat hun gewezen tesorier Joseph Jan Leopold Coppens volgende schikkingen genomen heeft:

“Ik doe kwietschelding aan de gilde van Sint Sebastiaan te Meerendré van al het gone het zelve mij zoude kunnen schuldig zijn. Ik wil dat al het gene voorzeid vry zy van succestiterechten en kosten”. Door dit legaat konden de schulden van 1872 worden gedelgd.

1879 was een duur jaar want er wordt een nieuwe perse geplaatst. Diverse ambachtslui dienen hiervoor hun rekeningen in: Bernard Vereecke voor het transport van het *halm der molenmakers*; Désiré Vermeire voor de *sperren*; Petrus van Hulle voor *timmeren smids loon aen de nieuwe perse*; Petrus Morthier voor timmerloon en Victor Pisonnier uit Sleidinge voor het stellen van de *perse*; Ferdinand De Wulf uit Merendree voor het leveren van hout. Dat jaar bedroegen de uitgaven 923,02 fr. en de inkomsten slechts 583,28 fr.

In 1885 kende de gilde het zwartste financieel jaar uit haar geschiedenis en ondanks drastische besparingen hield deze toestand aan tot 1895. In 1896 was dit creditsaldo spoorloos verdwenen. Uit de overlevering weten we dat verschillende gildevoorwerpen werden in pand gegeven in ruil voor verschootten geld en dat pand werd in eigendom genomen.¹⁸¹ Hier gingen de waardevolle bezittingen van de gilde voor altijd verloren...

Een merkwaardige uitgave is in 1901 voor *eene kroon voor het graf van den Heer Metdepenningen gewezen eerevoorzitter*.

In 1902 is er een uitgave voor poeder en schieten. Na de eeuwwisseling en tot omstreeks 1910 was de koningsgaai met buskruit opgevuld. Door een

¹⁸¹ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 47.

ontstekingsmechanisme dat in werking trad toen de gaai de raak verliet, kwam die gaai tot ontploffing. Om veiligheidsredenen bleef dit gebruik vlug achterwege.

In 1905 rekt A. De Schryver 7,50 fr. aan voor het vervoer van vijf leden naar het vlaggefeest in Gent. Ook reizen enkele leden naar het schutterstornooi in Brussel, waar zij een eervolle vermelding kregen. Nog in 1905 wordt 30 fr. betaald voor een bloementuil voor het huwelijk *vanden Weledelen Heer Graaf van der Stegen de Putte* en 15,75 fr. voor bloemen voor het huwelijk van de Heer R. Rots-Wille.

In 1908 krijgen de pijlrapers wissen hoeden, wordt de grond geëffend op het plein en neemt de gilde een abonnement op *De Handboogschutter*.

Op de expo 1913 te Gent behaalden de schutters van Merendree een mooie prijs.

De Sebastiaansvrienden omstreeks 1904 onder de tent op het gildenplein.

EERSTE WERELDOORLOG: STILTE IN DE GILDE

Het financieel verslag van het werkjaar 1913 werd pas op 15 september 1919 opgesteld en in het register ingeschreven. Tijdens de oorlogsperiode

1914-18 werden geen schietoefeningen gehouden. De bezettende Duitse overheid had de bogen doen inleveren, omdat men met de boog berichten zou kunnen over de kanalen in het noorden van het land overschieten. Alles wat met schieten te maken had werd op het plein voor het gemeentehuis van Merendree in brand gestoken¹⁸². De meeste schutters verborgen echter hun boog tot na de oorlog.

Na dit verslag van 1919 volgt er in het register aan aanvulling, geschreven met een blauwe kogelpen. Dit duidt erop dat die tekst pas vanaf de jaren 1950 werd neergepend:

Vier leden van het gilde hebben de oorlog 14-18 medegemaakt namelijk:

1 De Meyer Camiel, administratie;

2 Kervyn de Meerendré Julien Lieutenant Infanterie;

3 Luttens Cyr Veldgeschut;

*4 Steyaert Omer Ruiterij.*¹⁸³

KRONIEK VAN DE GILDE TUSSEN DE TWEE OORLOGEN

Na de Eerste Wereldoorlog was de gilde een tijdje zonder sprang en schoot men in de gildehof op de liggende wip. Ondertussen was ook het gildeplein door de eigenaar graaf de Lichtervelde in 1916 aan Charles de Clercq verkocht.

In 1928 richtte men op een weide gelegen recht tegenover de hovingen (kasteel Melderden) van gravin van der Stegen de Putte een nieuwe sprang op, gemaakt van een oude molenroede.¹⁸⁴

Pas vanaf 1925 wordt elk jaar een ledenlijst gepubliceerd waarin ook het beroep van de leden wordt vermeld.

Negentienhonderddertig stond in het teken van 100 jaar België. De Merendree onderwijzer Snoeck dichtte bij die gelegenheid een lied dat door R. Moelaert gedeeltelijk kon gereconstrueerd worden¹⁸⁵

¹⁸² Volgens Maurice Lootens in *Informatieblad van de Koninklijke Handbooggilde St Sebastiaan Merendree 1717*, jg. 1989, p. 14.

¹⁸⁴ R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*, p. 42.

¹⁸⁵ R. Moelaert, *Sint-Sebastiaan...*, p. 25. De tekst luidt als volgt: *Elkeen zal wel mikken fijn om koning te zijn van deze oude gilde en als wij elkander goed verstaan zal de strijd wel goed vergaan*. Refrein: *Gildebroeders nu roept de hoofdman u, om weerom samen te komen om te weten wie koning wezen zal ter gilde van Sint-Sebastiaan (...).*

In de rekening van 1931 valt één post in het oog: voor een portret van graaf van der Stegen de Putte (overleden te Merendree op 16 augustus 1931) betaalde men 470,40 fr. op een totaal van 3460,23 fr. uitgaven, d.i. 13,5 % van de uitgaven in dat boekjaar. Hiermee rouwde de gilde om het overlijden van haar hoofdman.

Groepsfoto van de schutters omstreeks 1930.

Zittend v.l.n.r.: De Clercq August, Vermeire Leon, (met witte muts) Colpaert Irené, Coucke Raymond, Waelput Maurice, De block August, (in hemdsmouwen) Van de Sompele Serafien, De Meyer Henri, Van Landegem Maurice.

Staannd v.l.n.r.: Lootens Karel, Van de Voorde Robert, Van Landegem Pierre, Cocquyt Octaaf, Lootens Maurice, De Meyer Camiel, Lambert Oscar, gravin van der Stegen de Putte, Steyaert Omer, Cocquyt Henri, Cocquyt Honoré, De Meyer Georges, Luttens August, De Clercq Aimé, Waelput Jules, Thys Kamiel, Luttens Camiel.

In 1931 vierde Henri Cocquyt op 3 juli zijn *jubilé* van 50 jaar schutter. Bij die gelegenheid vond een schieting plaats van 700 fr. en 700 fr. gratis. 161 schutters namen eraan deel. De koene jubilaris velde op 31 augustus 1931 de koningsvogel met zijn eerste schot. *Het was de man met stalen oog en*

ijzeren arm, van iedereen gevreesd en van iedereen bemind, zo stond het op de uitnodigingskaart¹⁸⁶.

1934 groepsfoto met vlag n.a.v. de titel 'koninklijk' in de tuin van het lokaal dorp Merendree.

Zittend v.l.n.r.: Van De Sompele Serafien, Cocquyt Henri, Lootens Karel, Waelpuut Jules, Steyaert Omer, gravin van der Stegen de Putte, Luttens August (koning), Van de Voorde Aimé, Van Landegem Pierre, De Clercq August, Bauwens Charles.

Tweede rij, staand v.l.n.r.: De Meyer Henri, Van Der Vennet Alfons, Cocquyt Octaaf, De Reyther Théopliel, Coucke Raymond, Luttens Camiel, Van Belleghem Omer, Lambert Oscar, Van Moorlegghem Karel.

Derde rij staand v.l.n.r.: Mestdagh Remi, Schatteman Cyriel, Van de Voorde Robert, Wille René, De Schrijver Raymond, Lootens Maurice, Fasseur René, Sierens Jules, De Meyer Camiel, Moreel Edgard, Van Kerckvoorde Maurice.

Laatste rij staand v.l.n.r.: Van Landegem Maurice, Cocquyt Albert, Gyselinck Camiel, De Clercq Aimé, Claeys Julien, Colpaert Irené, Cocquyt Honoré, Vermeire Leon.

¹⁸⁶ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 25.

Handboogmaatschappij St.-Sebastiaan Merendree wordt koninklijk in 1934

Op 21 juli 1934 schreef Julien Kervyn de Meerendré, burgemeester van Merendree aan de gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen een brief waarin hij verklaart waarom de *Maatschappij der Boogschutters Sint-Sebastiaan hoogwaardig is van de gunst* om de titel koninklijk te ontvangen. Zijn argumenten zijn o.m. *hare stichting die dagteekent uit het jaar 1717*; het bezit van merkwaardig versierde oorkonden en van een vergaderzaal die nog steeds dezelfde is van de stichting af. De gilde is *nog altoos zeer bedrijvig en vereenigt de beste krachten uit de gemeente*. Aan deze aanvraag werd door de koning een gunstig gevolg gegeven en de titel koninklijk werd omstreeks 15 september 1934 verleend.¹⁸⁷

DE TWEDE WERELDOORLOG ALS SPELBREKER EN HERADEMING NA DE OORLOG

Op 12 september 1938 werd de laatste rekening ingeschreven. Pas in 1946 vinden we opnieuw een ledenlijst met vermelding van het beroep in het rekeningboek. Nochtans heeft men gedurende de hele oorlog schietwedstrijden gehouden.

In het dienstjaar 1949 staat een bijzonder hoge uitgave genoteerd. Voor het onderhoud van de wip en voor het bouwen van een nieuwe tent is een bedrag van 2.695,50 fr. uitgegeven op een totaal van 9.414,95 fr. uitgaven, maar in dat jaar beliepen de ontvangsten 10.152,50 fr. dus kon de gilde die uitgave aan.

In 1955 behaalde Carlos Steyaert de nationale keizerstitel en dat had verregaande budgettaire gevolgen. De uitgaven gingen weer fors de hoogte in o.m. voor werken aan een nieuwe tent (voor stro en het dekken van de tent). Vooral de aankoop van een nieuwe wip waarvoor J. Claeys uit Zomergem 4.500,00 fr. aanrekende, betekende een forse investering. En daarmee was de kous niet af want ook het vervoer moest nog betaald worden aan R. Mestdagh. Nog in 1955 is in de uitgaven 60 fr. voorzien voor de aankoop van schietpoeder waarmee de keizer werd gehuldigd. Om al deze extra kosten te dragen werd een lening uitgeschreven van 10.000 fr. Bijna als een fait-divers staat op het einde van dit jaarverslag: "Terug te betalen lening : 10.000 fr." Een eerste schijf van 6.000 fr. werd reeds in 1955 afgelost en 500 fr. in 1956. In 1957 was het hele bedrag terugbetaald.

¹⁸⁷ R. Moelaert, Sint-Sebastiaan..., p. 26 en *Informatieblad...*, 1985, p. 16.

In 1961 wordt 100 fr. betaald aan kunstschilder Anton J. van Hoecke uit Gent voor het herstellen van het schilderij van St-Sebastiaan (zie kaftfoto). 1967 was een jubeljaar; de gilde bestaat 250 jaar. Er werd 4000 fr. uitgegeven voor de jubelschieting en de tent werd nog maar eens vernieuwd voor een bedrag van 1.015 fr.

*1954 koningsschieting schietplein bij café De Stekvogel.
Zittend (of knielend) v.l.n.r.: ?, ?, Steyaert Jan, De Vleeschouwer Julien,
De Clercq Roger, Van Heule Alfons, Van Heule Freddy, ?, ?, ?,
Schatteman Agnes, Scherpereel Julien.
Middelste rij staand v.l.n.r.: ?, Baele Napoleon, Van Kerckvoorde Maurice,
Schatteman Cyriel (verborgen achter boog), Van Landegem Pierre,
Steyaert Omer, Steyaert Carlos, Vlerick Jules, Steyaert Emiel,
Van Landegem Maurice, Gyselinck Camiel, ?, Geirnaert Maurice, (verborgen) ?, De Walsche André.
Achterste rij v.l.n.r. (enkel hoofden zichtbaar): ?, ?, ?, De Meyer Gustaaf,
Luttens August, Cocquyt Albert, Lootens Maurice, Moreel Edgard, Wille René,
De Wulf René, Scherpereel Jozef, De Clercq Aimé, Cocquyt Honoré.*

Hetzelfde jaar werd het beeld van de H. Sebastiaan voor 500 fr. terug aangekocht. Dit aloude beeld was voordien niet meer in het bezit van de gilde. Van wie het beeld werd aangekocht, staat niet in het financieel verslag. Ondanks de grote uitgaven bleven de finances van de gilde gezond.

Op 4 juni 1967 vierde de gilde haar 250-jarig bestaan. Deze groepsfoto werd gemaakt voor het gemeentehuis van Merendree.

In 1969 werden de wippen hersteld en verplaatst en in 1970 waren de schutters verplicht een lening aan te gaan bij de leden om het nieuwe clublokaal aan de Kerkwegel te bekostigen.

In 1971 waren de inkomsten van de kantine zo hoog dat de lening integraal kon worden terugbetaald.

In het topjaar 1973 bracht de kantine 114.185 fr. op. Ook in de volgende jaren is de kantine een bron van inkomsten.

In 1984 droeg de gilde al 50 jaar de titel *koninklijk* en dat werd op passende wijze gevierd.

Men maakte van de gelegenheid gebruik om meteen ook twee 'gouden' leden - August Luttens en Maurice Lootens - te huldigen.

In 1985 werd een nieuw vaandel gekocht voor 40.000 fr. Dit bedrag werd geschonken door de heer en mevrouw Frank Cocquyt-Roesbeke en de heer en mevrouw Raphaël Cocquyt-Verstraete.

Naar analogie met het 250-jarig bestaan in 1967 werd ter gelegenheid van het 275-jarig bestaan op 2 augustus 1992 een uitzonderlijke jubelschieting georganiseerd. Voor die gelegenheid liet de gilde porseleinen kunstborden vervaardigen versierd met het gildewapen dat werd overgenomen van het kunstig beschilderde titelblad uit het gildeboek van 1717. Al eerder in 1953, 1956 en 1967 werd telkens in beperkte oplage een reeks kunstborden gemaakt met daarop dezelfde tekening. Het zijn ondertussen zeldzame verzamelobjecten geworden waarvoor helaas steeds minder belangstelling bestaat.

Porseleinen kunstbord ontworpen naar aanleiding van het 275-jarig bestaan van de gilde (1717-1992).

EEN NIEUWE SPORTINFRASTRUCTUUR : BOUW- EN ANDERE PERIKELEN 1970-2016

Tot 1970 werden de bestaansmiddelen van de vereniging voornamelijk gehaald uit de jaarlijkse bijdragen van de gewone leden, sporadische giften van enkele prominenten en een enkele subsidie vanwege de gemeente.

Daar kwam verandering in toen de jonge en dynamische bestuursploeg uit die periode tot het besef kwam dat de toekomst van de vereniging slechts kon verzekerd worden indien zij kon beschikken over voldoende vaste inkomsten. Die middelen konden verkregen worden door de uitbating van een eigen kantine. De bestaande locatie bij café 'De Stekvoegel' werd opgegeven.

Op 7 september 1970 kreeg de Gilde een bouwvergunning voor het oprichten van een rudimentaire 'schutterstent' in de tuin van Renild Schatteman – vader van bestuurslid Yvan Schatteman – aan de kerkwegel (toen Velde nr. 8).

De wippen werden verplaatst naar een aanpalende weide, en de Gilde beleefde er enkele zeer productieve jaren.

Eind jaren 1970 werd de weide onteigend met het oog op sociale woningbouw door de Deinse Bouwmaatschappij (vandaag nog steeds niet gerealiseerd). De wippen moesten verdwijnen en bijgevolg stond de toekomst van de Gilde weer op het spel.

Hoewel vanwege het toenmalige gemeentebestuur van Nevele de nodige steun werd beloofd om een nieuwe standplaats te vinden, is daar in eerste instantie weinig van terechtgekomen.

In het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone', goedgekeurd bij K.B. van 14 september 1977 was er namelijk geen recreatiezone voorzien op het grondgebied van de gemeente Nevele.

Het was ondertussen duidelijk geworden dat op termijn enkel het bezit van een terrein in eigendom zekerheid kon bieden omtrent het voortbestaan van de Gilde. Met het oog op de aankoop van een stuk grond werd op 30 november 1985 bij onderhandse akte de vzw Koninklijke Handbooggilde Sint-Sebastiaan Merendree opgericht. Door de publicatie van de statuten in het Staatsblad van 3 juli 1986 verkreeg de vereniging rechtspersoonlijkheid. Ten einde raad werd op 9 januari 1986 een perceel minderwaardig zaailand van 1,5 ha op de Merendreeze wijk Melderden aangekocht.

Op 27 oktober 1987 werd door het College van Burgemeester en Schepenen, na gunstig advies van de gemachtigde ambtenaar van de AROH (Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Huisvesting) een bouwvergunning

voor drie jaar toegekend voor het oprichten van een clublokaal aan de Dopershoek (Merendree). Conform de goedgekeurde plannen werd een prefab-gebouw van 200m² opgetrokken door de firma Irco-Chalets uit Aalst. De kostprijs van de volledige infrastructuur werd gefinancierd met eigen middelen, deels door de gilde en deels door een renteloze lening bij de leden. Op 2 april 1988 werd het nieuwe clublokaal in gebruik genomen.

Echter op 29 oktober 1990 werd, na ongunstig advies van de gemachtigde ambtenaar, een verlenging van de bouwvergunning geweigerd. In een bezwaarschrift van 28 november 1990 aan de Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen werd toen vruchteloos geprobeerd om met uitvoerige argumentatie duidelijk te maken dat op het bewuste terrein in het verleden een verregaande en onherstelbare wijziging van de bodemstructuur was uitgevoerd, zodat het onmogelijk nog als een volwaardig agrarisch gebied kon functioneren.

Ook een beroep (dd.19.02.1991) bij de Gemeenschapsminister voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu had geen gunstig gevolg.

Achteraf beschouwd mag het verloop en het resultaat van deze zaak niet verbazen. Uit onwetendheid werden verkeerde beslissingen genomen en wellicht goedbedoelde maar misleidende raadgevingen werden zonder meer gevolgd. Midden in een kluwen van administratieve procedures, reglementeringen en afwijkingen had de vereniging zich in een uitzichtloze situatie gewerkt.

De herhaalde vraag (in 1993 en 1994) voor het opstellen van een bijzonder plan van aanleg (BPA) werd door de gemeentelijke mandatarissen afgewezen.

Uiteindelijk werd de vereniging op 22 november 1994 in eerste aanleg, en op 29 februari 1996 in beroep veroordeeld tot de afbraak van het gebouw binnen zes maanden, mits een dwangsom van 1000 fr. per dag.

Aangezien de vereniging op dat ogenblik aangeduid was als organisator van de nationale kampioenschappen van de KNBBW werd de uitbating van de kantine pas eind september 1997 stopgezet. Het lokaal werd afgebroken in november 1997.

Rond die periode kreeg de gilde het bericht dat de gemeente alsnog bereid was om een BPA op te maken. Tegen die tijd was al een dwangsom van 350.000 fr. (€ 8.750) betaald.

Bij gebrek aan eigen infrastructuur hield de vereniging haar schietoefeningen van 1998 tot 2000 op het terrein van de zustermaatschappij Nevele Sint-Sebastiaan.

Uiteindelijk werd in 1999 het BPA Durmen goedgekeurd. Op 26 juni 2000 werd door de gemeente Nevele een vergunning afgeleverd voor het bouwen van een nieuw clublokaal.

Op 29 maart 2001 werd het in gebruik genomen. De kostprijs (circa € 50.000) werd opnieuw gefinancierd door de gilde en de leden.

Vanaf dan beschikt de gilde opnieuw over een volwaardige schietstand en dito clublokaal.

Al in 2014 werd vastgesteld dat de oude schietpalen in bedenkelijke staat verkeren. De buizen waaruit de wippen vervaardigd zijn dateren van omstreeks 1940. Vooral bij de oudste wip is de metalen constructie door roestvorming aangetast en bijgevolg erg verzwakt. Een correcte prognose omtrent de levensduur is moeilijk, maar uit veiligheidsoverwegingen is het gebruik eigenlijk niet langer verantwoord. Bijgevolg diende op vrij korte termijn een oplossing gevonden te worden. Pogingen om recente maar ongebruikte installaties over te nemen (Doornzele, De Pinte, Brakel, ...) bleven vruchteloos. Het aanschaffen van een nieuwe wip is een zware investering. Het is dus niet verwonderlijk dat de meeste schietstanden in Vlaanderen behoren tot het gemeentelijk patrimonium of toch minstens met overheidssteun in stand worden gehouden.

Er werd geopteerd voor de aankoop en het plaatsen van één nieuwe moderne schietmast met overkapping zoals die ook bij de zusterverenigingen in Nevele (Sint-Sebastiaan) en Merendree (Willem Tell) in gebruik is. De kostprijs werd geraamd op € 20.000 en de constructie en plaatsing werd toegewezen aan de gespecialiseerde firma Vos Industrie bvba uit Paal-Beringen. Op 26 oktober 2015 werd een bouwvergunning afgegeven en op 15 augustus 2016 werd de nieuwe wip officieel in gebruik genomen.

SPORTIEVE PRESTATIES

Op nationaal niveau zijn de meeste schuttersverenigingen aangesloten bij de Koninklijke Nationale Bond der Belgische Wipschutters (KNBBW).

Deze federatie werd opgericht in 1908 en telt momenteel een 200-tal aangesloten clubs met samen bijna 5000 leden. Alle aangesloten verenigingen organiseren hun publieke wedstrijden volgens de reglementen van de federatie.

De KNBBW organiseert zelf jaarlijks een tiental bondsschietingen en jeugdschietingen, diverse kampioenschappen individueel en per ploeg en een nationale keizersschieting.

De KNBBW is op zijn beurt aangesloten bij VLAS (Vlaamse Traditionele Sporten vzw) en bij Sportiv vzw, een erkende Vlaamse sportfederatie.

Recent is de gilde ook toegetreden tot de FVHS (Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw) die tot doel heeft de oude schuttersverenigingen te inventariseren en te ondersteunen en de volkskundige aard van de lokale historische schuttersactiviteiten te beschermen.

*1 mei 1972 koningsschietsing terrein H. Geeststraat Merendree.
Voorste rij zittend of geknield v.l.n.r.: Lasoen Pascal, Schatteman Carine,
De Jaeger (...), De Jaeger (...), ?, ?, ?, Thys Salomon, Steyaert Maurice.
Staande v.l.n.r.: Van de Walle Octaaf, De Schrijver Henri, Van Kerckvoorde
Maurice, Dhooghe Antoine, Steurbout Annie, echtgenote Steurbout,
Lasoen Laurent, Steurbout Emmanuel, Haesaert André, Van Parys Amaat,
Lootens Maurice, koning Sint-Sebastiaan Merendree, Lootens Francine,
De Clercq Adrienne, Schatteman Yvan, De Clercq Bernice, Dhooghe André,
Van de Walle Cyriel, Lasoen Gustaaf, Arens Raoul, De Clercq August,
Van Kerckvoorde Aimé.*

Het is niet duidelijk vanaf wanneer de Merendree'se schutters zich aansloten bij de KNBBW. Feit is dat Carlos Steyaert in 1955 de nationale keizerstitel in de wacht sleepte en daarmee een nieuw elan gaf aan de plaatselijke Sint-Sebastiaansgilde.

Deze uitzonderlijke sportieve prestatie werd in 1975 herhaald door Laurent Lasoen en opnieuw in 2001 door Jacob (Fons) Amandels. Op dat ogenblik had de gilde drie nationale keizers in haar rangen. Een unieke situatie.

Andere individuele prestaties van de leden staan op naam van

- Pascal Lasoen: nationaal kampioen bij de junioren in 1982.
- Jean-Denis Steurbaut: koning van de KNBBW bij de scholieren in 1984.
- Peter Van den Berghe: Europees kampioen in 2001.

In 1972 wonnen Henri De Schrijver, Laurent Lasoen, Emmanuel Steurbaut, Jan Steyaert en Willy Van Holsbeke het nationale kampioenschap per ploeg. Dezelfde titel werd in 1996 opnieuw veroverd door de ploeg van 'Fons' Amandels, Jozef Cornelis, Lucien Troch, Carlos Steyaert en Peter Van den berghe.

In 2000 wonnen Jozef Cornelis, Laurent en Pascal Lasoen, Lucien Troch en Peter Van den Berghe de zilveren medaille in deze nationale competitie.

Deze prestaties tonen aan dat de gilde tussen 1955 en 2000 enkele bijzonder vaardige schutters in haar rangen had en bijgevolg kon bogen op een benijdenswaardige faam in de wijde regio.

Andere leden dankten hun reputatie veeleer aan een jarenlange staat van dienst.

Op 21 juni 1980 werd het gouden schuttersjubileum gevierd van Henri De Schrijver.

Maurice Lootens, alom gekend als barrevoetse roeper (wipmeester) van de gilde, wordt lid in 1929 maar viert al in 1965 een jubelfeest voor 40 jaar boogschieten, een gouden jubileum in 1975 met 217 deelnemende schutters en tenslotte ook nog een diamanten jubileum in 1988.

Op 5 juli 1981 viert de gilde het diamanten schuttersjubileum van Maurice Martens en op 4 augustus 1985 wordt Maurice in de bloemen gezet bij zijn briljanten jubileum.

Op 23 juli 1985 wordt het gouden jubileum van Maurice Geirnaert gevierd.

Op 30 mei 2004 is het de beurt aan Carlos Steyaert om zijn gouden schuttersjubileum te vieren.

MARKANTE FIGUREN

Zonder afbreuk te willen doen aan het belang van elke vorm van steun en medewerking van de gildebroeders en -zusters dient gezegd dat het beleid van de gilde vanaf de tweede helft van de vorige eeuw vooral gestuurd werd door enkele markante figuren.

Uiteraard hebben de voorzitters een bepalende rol gespeeld. Achtereenvolgens werd de Gilde geleid door Omer Steyaert (1954-1979), Yvan Schatteman (1979-1988), Jan Steyaert (1989-2005) en Dirk Steyaert (vanaf 2006). Administratieve besloemingen waren voor de secretarissen Albert Cocquyt (1956-1968), Yvan Schatteman (1969-1974), Jan Steyaert (1975-1988), Dirk Steyaert (1989-2006) en Philippe De Bruycker (vanaf 2006). De rekeningen werden bijgehouden door de schatbewaarders Yvan Schatteman (1968-1978), Jan Steyaert (1978-2005) en Pascal Van Parys (vanaf 2006).

Behalve de hierboven genoemde bestuursleden, die elk in hun specifieke functie mee het beleid van de vereniging hebben bepaald, zijn ongetwijfeld nog andere figuren bepalend geweest voor de gekozen weg. Toch zien wij vaak opnieuw dezelfde namen opduiken.

Op 14 april 1978 overleed Omer Van Belleghem die sinds 1932 lid was van de schuttersgilde. Hij schoot zich in 1935 en in 1959 koning.

Omer Steyaert en Albert Cocquyt, hebben in de jaren 50 en 60 van vorige eeuw uit hoofde van hun functie (als hoofdman en secretaris) en vooral omwille van hun mandaat als burgemeester respectievelijk secretaris van de gemeente hun stempel kunnen drukken op de werking van de Gilde.

Op 4 maart 1979 werd tijdens de algemene vergadering een minuut stilte gehouden voor de hoofdman Omer Steyaert die op 16 februari 1979 in de leeftijd van 87 jaar overleed. Omer Steyaert werd op 15 september 1919 lid van de Gilde en volgde meteen zijn vader Emile op als schrijver van de vereniging. Na het overlijden van Henri Cocquyt wordt hij ook schatbewaarder. In 1954 overleed hoofdman Julien Kervyn de Meerendré en Omer Steyaert volgde hem op tot aan zijn dood. In de periode tussen beide oorlogen is hij de leidinggevende figuur die het hoofd kon bieden aan de diverse moeilijkheden waarmee de Gilde te kampen had en zelfs in haar voortbestaan bedreigd werd. Op 22 februari 1979 werd hij door tientallen Gildeleden en vrienden schutters naar zijn laatste rustplaats begeleid.

Op de bijzondere bestuursvergadering van 20 mei 1979 werd Yvan Schatteman tot nieuwe hoofdman aangesteld. En nog in hetzelfde jaar schoot hij zich koning.

Op 20 mei 1979 kreeg August Lutgens die gedurende meer dan een halve eeuw ten bate van de Gilde heeft gestaan, de titel van erevoorzitter.

Op 6 februari 1981 overleed oud-secretaris van de Gilde, de heer Albert Cocquyt. Hij werd lid van de Gilde in 1932 maar nam in 1934 weer ontslag. Na de tweede wereldoorlog werd hij opnieuw in de rangen opgenomen en nam in 1953 de functie van schatbewaarder over van Jules Waelpuut die de

gilde verliet. In 1956 werd hij secretaris in vervanging van Omer Steyaert die ondertussen hoofdman was geworden.

De jongere generatie heeft vanaf de jaren 1970 stilaan het roer overgenomen. In 1970 ijverden Yvan Schatteman en Carlos Steyaert met succes voor een eigen clublokaal.

Dezelfde Yvan was samen met Jan Steyaert de stuwende kracht achter de oprichting van de vzw in 1985 en de bouw van het clublokaal aan de Dopershoek in 1987/88.

In 2000/2001 duwden vooral Dirk Steyaert en Pascal Van Parys de beslissing door om een nieuw clublokaal te bouwen.

De meest recente verwezenlijking, de nieuwe munitie, is er gekomen onder impuls van Philippe De Bruycker.

Door het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid in 1986 werd het steeds belangrijker om op de hoogte te blijven van de wet- en regelgeving en de administratieve en boekhoudkundige verplichtingen die bij de organisatie van een hedendaagse vzw horen. Toch dient gezegd dat ook technische en praktische besommeringen die eigen zijn aan de uitbating en het onderhoud van een moderne sportaccommodatie de hele bestuursploeg aan het werk houden.

In 2006 werden de statuten van de vereniging het laatst aangepast. Bij gebrek aan belangstelling was het bijzonder moeilijk nog kandidaten te vinden die een bestuursmandaat wilden opnemen. Vanaf dat jaar zijn de bestuurders statutair benoemd voor het leven, en ziet de samenstelling van de ploeg er als volgt uit:

Dirk Steyaert (voorzitter)

Philippe De Bruycker (secretaris)

Pascal Van Parys (schatbewaarder)

Christian Van Den Berghe (lokaalhouder)

Dirk Rooms (terreinverantwoordelijke)

Willy Vanheule (beheerder)

MALAISE IN DE SCHUTTERSSPORT

Al veel langer sluimerend maar vanaf de eeuwwisseling duidelijk merkbaar trad een malaise op in de schutterswereld. Kon er voorheen op de beschrijfschietingen nog gerekend worden op de verzekerde deelname van gemiddeld 100 schutters, dan gaat het van dan af in dalende lijn naar een gemiddelde van 50 schutters per wedstrijd vandaag.

Al in 1979, toen de trend zichtbaar werd, werd de 'Verbroedering Gent Zuid & West' opgericht. Een groepering van twaalf schuttersverenigingen uit de streek (Deurle, Deinze, De Pinte, Drongen, Gavere, Gent, Lotenhulle, Nevele, Merendree St.-Sebastiaan, Merendree Willem Tell, Munte en Zwijnaarde) die tot doel heeft de oude schuttersgilden in stand te houden en de onderlinge verstandhouding en samenwerking te bevorderen. Later hebben de verenigingen uit Asper en Mariakerke zich bij de groep aangesloten; maar Deurle, De Pinte en Zwijnaarde hebben ondertussen alle activiteiten gestaakt.

Tekenend voor de malaise is ook het feit dat de schuttersmaatschappijen van Destelbergen (Vissershoeke en Bergenkruis), Ertvelde, Evergem, Loven-degem, Maldegem (St.-Sebastiaan en Cupido), Ruiselede, Vinderhout, Wachtebeke (St.-Sebastiaan en Overslag), Wondelgem, en Zaffelare de voorbije decennia ophielden te bestaan. Andere verenigingen zoals die uit Doornzele, Sleidinge en Watervliet houden om diverse redenen nog met moeite het hoofd boven water.

Initiatieven als de 'Verbroedering' kunnen helaas niet voorkomen dat de interactie tussen de resterende schuttersverenigingen gestaag afneemt. Een logisch gevolg van deze evolutie is het stijgend belang van de gilde-activiteiten die specifiek gericht zijn op de eigen leden.

De Sint-Sebastiaansgilde van Merendree organiseert weliswaar nog elk jaar met wisselend succes een tiental publieke schietingen, maar de klemtoon is stilaan verplaatst naar de ledenschietingen en in het bijzonder naar de welkijks oefenschietingen op vrijdagavond.

Er is een duidelijke tendens merkbaar waarbij alle verenigingen zich terugplooiën op de kleinschalige private activiteiten ten koste van de publieke sportieve manifestaties.

De verwatering van het competitieve aspect is niet te ontkennen.

Sportieve prestaties tillen de uitstraling van de club weliswaar naar een hoger niveau, maar het ongedwongen samenzijn en de kameraadschap onder de leden winnen steeds meer aan belang. Een ledenbestand met vooral oudere en bijgevolg minder fervente schutters is hier zeker niet vreemd aan.

DE TOEKOMST

Dat de gilde vandaag beschikt over een complete en moderne eigen sportaccommodatie is hoogst uitzonderlijk. Investerings- en andere subsidies vanwege de plaatselijke overheid zijn altijd eerder bescheiden geweest. De gilde heeft moeten werken en vechten om elke nieuwe uitdaging het hoofd

te bieden, en dat creëert een ingesteldheid die op termijn haar vruchten heeft afgeworpen.

Dank zij de niet aflatende inzet van vitale en competente vrijwilligers is men er decennialang in geslaagd om de kosten inherent aan de bouw en de instandhouding van de sportinfrastructuur tot het strikte minimum te beperken en voluit te focussen op de uitbating van de kantine voor het genereren van de nodige financiële middelen.

Vanaf de oprichting van de vzw in 1986 heeft de vereniging zich geschikt naar de verplichte boekhoudkundige normen en regels en kreeg daardoor een duidelijk beeld van haar budgettaire mogelijkheden en beperkingen. Door in alle omstandigheden de tering naar de nering te zetten werden kosten en baten permanent in evenwicht gehouden, en in uitzonderlijke omstandigheden kon altijd een beroep gedaan worden op de persoonlijke inbreng van enkele welstellende leden of sympathisanten.

Ook al ziet de toekomst van de Vlaamse volkssport er niet direct rooskleurig uit, in Merendree heeft de Sint-Sebastiaansgilde in ieder geval een gunstig kader gecreëerd om het handboogschieten op de staande wip in de beste omstandigheden door te geven aan de volgende generaties.

Jan Luyssaert
Merendree
juli 2017

Bronnen

Ordonnantien regels ende statuten uijtghegeheven bij den edelen ende weirden heere Jo.s Guilliame Le Poijvere. Actum 5 februari 1717.

Gulden boek van S. Sebastiaen Meerendre. Register bevattende de vernieuwde statuten almede de verbinding der broeders van het Gilden van den H. Ridder Sebestiaen. Begonnen op 21 september 1824. Dit boek was in gebruik tot 13 september 1920. Zwaar beschadigd door brand.

Register van resolutiën. Begonnen op 14 november 1824. Laatste intekening 11 september 1848. Vier losse blaadjes. Zwaar beschadigd door brand.

Register. Bedrijfsschietingen 1866-1890. Plan van de sprang in 1870 of 1880. Rekeningenboek begonnen op 14 januari 1845 en eindigend op 15 september 1930.

Rekeningenboek begonnen op 11 september 1931 en eindigend in 1994.

Resolutieboek 17 maart 1717 tot 25 augustus 1793, afgesloten in 1824, 55 blz. Is zeker sedert 1964 verdwenen. Werd nog geraadpleegd door R. Moelaert voor zijn artikel.

Memorieboek van Pieter Livinus Martens. Dit boek is nu onvindbaar maar werd door R. Moelaert gebruikt in zijn artikel en toen was dat boek nog bewaard bij een privé persoon. Nu is het verdwenen.

Archieven

RAG, modern archief Merendree.

RAG, familiefonds de Pélichy.

RAG, kaarten en plannen.

Geraadpleegde werken

K. Bergé, Kerkelijk leven in de landelijke dekenij Deinze (1611-1762), in *K.O.K Deinze*, jg. 48 (1981), p. 9-275.

J. De Brouwer, *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795*, Tielt, 1971-1972.

F. De Potter en J. Broeckaert, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, deel 5 Merendree*, Gent, 1864-1870.

J. De Schryver, *Auguste Havenith, Josse De Lehay en anderen...*, Afsnee 2013 (uitgegeven in eigen beheer).

F. Gyselinck, Notice historique sur la commune de Meerendré, in *Messenger des sciences historiques de Belgique*, 1846, p. 267-280.

P. Huys, Een luisterrijke handboogschietingen Gent in 1755, in *Contactblad van KGK*, jg. 33 (2013), afl. 1, p. 4348-4349.

P. Huys, Advertenties en berichten uit Deinze, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend', in *KGK*, jg. 81 (2014), p. 420.

P. Huys, Advertenties betreffende de dorpen in het Land van Nevele, gepubliceerd in de 'Gazette van Gend' (1772-1791), in *Het Land van Nevele*, jg. 44 (2013), afl. 1, p. 24-39.

Informatieblad van de Koninklijke Handboog Gilde St.-Sebastiaan Merendree 1717, jg. 1978 tot 1995.

A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers te Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 2, p. 142-163.

N. Lehoucq en Tony Valcke, *De fonteinen van de Oranjeberg. Politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen van 1830 tot nu*, deel 2 biografisch repertorium, Gent, 1997, p. 199-200.

J. Luyssaert en G. Schaeck, Herbergen in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. VII (1976), afl. 2, p. 66-81.

- J. Luyssaert, De opstand te Nevele tijdens de Belgische Omwenteling van 1830, in *Het Land van Nevele*, jg. 36 (2005), afl. 4, p. 299-332.
- J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Vinderhoutse*, Balegem, 2001.
- F. Michem, De pastoors van het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 4 (1973), afl. 3, p. 134-148.
- R. Moelaert, De Bul van Alexander VII uit het kerkarchief te Merendree en de broederschap van het Heilig Kruis, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 33 (1982).
- R. E. Moelaert, De Koninklijke Handboogmaatschappij Sint Sebastiaan te Merendree, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 30 (1979). Handschrift afgesloten in 1964.
- R. Moelaert, De Sint-Radegondekerk te Merendree en haar kunstpatrimonium, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 31 (1980).
- R. Moelaert, Heraldiek te Merendree, in *Appeltjes van het Meetjesland*, in *Appeltjes van het Meetjesland*, jg. 33 (1982).
- L. Neyt, *Transcriptie van het landboek Heerlijkheid Merendree 1680-1681*, Tielt, 1995 (met kaart).
- L. Neyt, Merendreesse dorpsgebeurtenissen uit vroegere eeuwen, in *Het Land van Nevele*, jg. 13 (1982), , afl. 2, p. 121.
- E. Van Autenboer, De eigenheid van de gilden, in *Ons Heem*, jg. 48 (1994), afl. 2, p. 53 -59).
- H. Notteboom, Daar komen de schutters uit het Meetjesland (5), in *Heemkundige bijdragen uit het Meetjesland*, jg. 26 (2012), afl. 4, p. 157-174.
- H. Vande Voorde, e.a., *Bastille, Boerenkrijg en Tricolore. De Franse Revolutie in de Zuidelijke Nederlanden*, Leuven, 1989.